

AZ ENERGIAADÓK AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Jelige: foxy

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	3
I.AZ ENERGIAADÓK SZEREPE A KÖRNYEZETVÉDELMI SZABÁLYOZÁSBAN	5
II.AZ ENERGIAADÓ FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE	7
II. 1. Az irányelv előtti éra	7
II. 2. A direktíva, mint a szupranacionális szabályozás alapja	12
III. AZ ENERGIAADÓZÁS AZ UNIÓ TAGÁLLAMAIBAN.....	15
III.1. A svéd szabályozás.....	19
III.2. A német szabályozás	24
III. 3. Az energiaadó az Egyesült Királyságban	29
III. 4. A hazai szabályozás.....	33
ZÁRÓ GONDOLATOK.....	38
IRODALOMJEGYZÉK.....	40
ÁBRAJEGYZÉK.....	44

BEVEZETÉS*

Az Európai Unióban a környezetvédelmi szakpolitika kiemelt szerepet élvez. Az energiaadók az energiapolitika gazdasági eszközei. Alkalmazásuk háttérében az a számos közgazdász által követett indok áll, amely szerint, hogyan tudjuk a negatív externáliákat internalizálni. Közérthetőbben fogalmazva¹: a piaci kereteken kívül keltett makroökonómiai hatásokat (zömében környezeti károkat) vállalati költséggé kívánják úgy alakítani, hogy eleget tegyenek a környezetvédelmi politika egyik legfontosabb alapelveinek, a *szennyező fizet elvnek*. Így közvetett módon² a vállalatok alaptevékenységét próbálják meg zölddebbé tenni, és megakadályozni a környezetkárosításokat azzal, hogy az esetleges szennyező tevékenységük esetére fizetési kötelezettséget írnak elő, ezáltal a környezetszennyezést a vállalatok számára költségessé teszik.

A környezetvédelmi politika keretein belül drasztikusan megnőtt a gazdasági eszközök használata az utóbbi egy évtizedben.³ Az 1990-es évektől kezdve jelentősen elterjedt tendenciát kezdtek jelenti Európában. A skandináv országok voltak az elsők, ahol először megjelent a politika. Pár éven belül azonban a többi európai ország is átvette ezeknek az eszközöknek az alkalmazását.

A világon a környezetvédelem fontos szerepet tölt be, hiszen a különféle károkat sajnos már nem tudjuk teljesen helyreállítani, ezért nagyon fontos, hogy egy közös cél érdekében a Föld összes lakója összefogjon. A káros következmények bekövetkezését egyes esetekben lassítani, más esetekben megakadályozni tudjuk. 2012-ben tartották a Rió+20 nemzetközi környezetvédelmi konferenciát, így a téma aktuális. A jognak, így az adójognak is a környezetvédelmét kell szolgálnia egyaránt nemzeti és szupranacionális szinten.

A dolgozatomban először ezeket a gazdasági eszközöket mutatom be, röviden részletezem a környezetvédelmi szabályozást. A második fejezetben fontosnak tartottam a jelenleg hatályos energiaadó-rendszer kialakulásának történetét ismertetni, hiszen az Európai Unióban mindig is napirendi ponton volt a kérdéskör, de – ahogy lentebb részletezem is – a megállapodásra évtizedeket kellett várni. A következő fejezetben az Unió szintjén harmonizált adónem tagállami szinten létező típusait, megoldásait fejtem ki, hiszen itt is

* A bemutatott kutató munka a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

¹ KERÉKES Sándor (1998.): A környezetgazdaságtan alapjai. Budapest, 94.p.; forrás (2012.08.30.): <http://mek.oszk.hu>

² Hiszen az energiaadó és egyéb adó-jellegű bevétel, mint a díj, illeték, járulék közvetett környezetpolitikai eszközöknek minősülnek.

³ OECD (2001): Environmentally related taxes: Issues and Strategies. Párizs, OECD; forrás (2012.08.10.): www.oecd.org

megfigyelhető az integráció egyik jelenleg létező legnagyobb problémája, a *kétsebességes fejlődés*. Dolgozatomból kimaradhatatlan a svéd rendszer ismertetése. A svéd energiaadórendszer rendelkezik az egyik legrégebbi történettel, egészen az 1920-as évekig kell visszanyúlnunk az ismertetése kapcsán, ezért említem először a III. fejezetben. Ezt indokolja továbbá az is, hogy Európában az első helyen szerepelnek a környezetvédelem piaci alapú eszköztárát tekintve, közel 70-féle instrumentumot alkalmaznak a környezetvédelmi szabályozásban, amely minden tagállam számára követendő példát jelent. A sorban őket a német energiaadórendszer követi. Fontosnak tartottam bemutatni a német energiaadó-rendszert, hiszen ők valósították meg Európában a leglátványosabban az ETR reformot, több olyan megoldást is alkalmazva, amelyet korábban a svédek már használtak. A németek közel 20 év alatt az energiaadórendszer élmezőnyébe kvalifikálták magukat, a bevételeik növekedtek, a fogyasztók energiatudatosabbak lettek. A következő ország az Egyesült Királyság volt, amit megvizsgáltam. Az angol rendszer felépítése egyszerűbb, mint a német és svéd rendszereké, de mégis egyedülálló megoldásokat tartalmaz. Az adórendszer fókuszában az áll, hogy a fogyasztókat ne terheljék adófizetési kötelezettséggel, így az adóterheket az üzleti felhasználású szektorokra hárítják. Ezen gazdasági szereplőknek lehetőségük van adókedvezmények igénybevételére, amelyeket önkéntes megállapodások kötésével és a bennünk foglalt kötelezettségek betartásával nyerhetnek el. Az állami energiaadó bevételek nagyobb százalékát az üzemanyagok és a villamos-energia adója teszik ki. Végül hazánk energiaadórendszerét mutatom be. Magyarország az EU-hoz való csatlakozáskor dolgozta ki az energiaadó rendszerét, amely a fentebb említettekhez képest a legegyszerűbb és a legfiatalabb is, hiszen közel 10 éves múlttal tekint vissza. A gazdasági potenciál hiányára és a fogyasztók preferenciáira tekintettel viszonylag alacsony költségvetési bevételeket eredményez az adónem, és nem is valósul meg teljesen a várt ösztönző hatása úgy, mint a fenti három ország esetén. Van még mit tanulnunk, de könnyebb helyzetben vagyunk, mint a 20. század derekán a jelenleg élenjáró országok, hiszen a szabályozásunkat a több tíz éves nyugati tagállamok tapasztalatára alapíthatjuk.

I. AZ ENERGIAADÓK SZEREPE A KÖRNYEZETVÉDELMI SZABÁLYOZÁSBAN

A környezetvédelmi szabályozás célja a környezet érdekének a védelme, a környezetterhelés visszaszorítása és a fenntartható fejlődés biztosítása.⁴ Ebben a keretben a gazdálkodó szervezetekkel szemben alapvető követelmény, hogy oly módon folytassák a tevékenységüket, hogy a környezet állapota a megfelelő minőségben, tartósan fennmaradjon, tehát bizonyos környezeti minőségre vonatkozó környezeti normákat mindenki betartson.⁵ Ha ezt a célt meg akarjuk valósítani, akkor számos követelménynek⁶ kell eleget tennünk.

Ezek realizálásához a környezetvédelmi szabályozás eszköztárát kell igénybe vennünk. Tulajdonképpen ahány szerző foglalkozik a kérdéskörrel, annyiféle tipizálással találkozhatunk a szakirodalomban. Egyes szerzők⁷ szerint (1) *jogi* és (2) *közgazdaságtani (piaci)* eszközöket különböztethetünk meg. A jogi eszközök, amelyek a normatív szabályozást valósítják meg, az (1) *engedélyezés*, (2) *a működés ellenőrzés (bírság)* és a (3) *a betiltás*. Hatékonyságukat tekintve csökkenő⁸ tendencia figyelhető meg az utóbbi időben, így a célkitűzések megvalósítását leghatékonyabban szolgáló eszközöket a közgazdaságtani kategóriában találhatjuk meg. Ebben a csoportban⁹ a leghatékonyabb instrumentumnak az adók minősülnek, így az energiaadó.

Más szerzők¹⁰ szűkebb kört vizsgálnak, amelyeket összefoglalóan *környezeti elvonásoknak* neveznek. A rendszerben szintén az adók, így az *energiaadó* bír kulcsfontosságú szereppel. Az energiaadó *közvetlen* elvonásnak¹¹ minősül.

Egyéb felosztások¹², amelyek a fentebb ismertetett két rendszert integrálják, kétféle

⁴HERICH György (2011): Adótan, Pécs, Penta Unió, 245.p.

⁵Ez összhangban van a fenntartható fejlődés alapkövetelményével, amely az Európa 2020 stratégiában is kiemelt szerepet kapott. Forrás (2012.08.13.): http://ec.europa.eu/europe2020/priorities/sustainable-growth/index_en.htm

⁶KEREKES (1998): *op.cit.*94.p. szerint 10 ilyen követelményt különböztethetünk meg. Ezek a követelmények megjelennek továbbá DR. SZALAY Zoltán (1998): Környezetpolitika. Győr; forrás (2012.08.14.): <http://gyorijegyzet.uw.hu>

⁷HERICH György (szerk.): Nemzetközi adózás – adózás az Európai Unióban, II. átdolgozott kiadás, Pécs, Penta Unió, 2006., 483.p.

⁸Hiszen drága, magas adminisztrációs és végrehajtási költségek jellemzik, elégtelen az ösztönző hatása és a korszerű technológiák eltitkolására ösztönöz. Lásd részletesen: DR. HERICH (2006): *op.cit.*482.p.

⁹(1) adók, (2) önkéntes megállapodások (kötelező erejű magatartási kódexek és irányelvek, választható önkéntes megállapodások), (3) forgalmazható jogok és (4) piaci önkéntes szabályozás In: DR. HERICH (2011): *op.cit.*245.p.

¹⁰GALÁNTAINÉ Máté Zsuzsa (2004): Adó (rendszer)tan – EU-konform magyar adók, Budapest, AULA Kiadó Kft., 258.p.

¹¹Ide tartozik még a környezetterhelési díj (talaj, víz, levegő) és a környezetvédelmi termékdíj. A közvetett elvonások alapvetően a bányajáradék, a vízkészletjáradék, az üzemanyagok jövedéki adója, a regisztrációs adó, vagy a környezetvédelmi bírságok. In: GALÁNTAINÉ (2004): *op.cit.*258.p.

¹²KEREKES (1998): *op.cit.*94.p. és DR. SZALAY Zoltán (1998): *op.cit.*27.p.

formát különböztetnek meg, a (1) *közvetlen vagy normatív szabályozást*, és a (2) *közvetett gazdasági szabályozást*. A *közvetlen szabályozás*¹³ területén a legelterjedtebbek a normák, jogszabályok útján történő szabályozás. Ez döntően adminisztratív jellegű, korlátozásokon, tilalmakon alapul, így képes segíteni a környezetre káros tevékenységek megakadályozását, korlátozását.¹⁴ A környezetminőségi normák adott térségre vonatkoznak. Azt írják elő - kógens módon-, hogy az egyes környezeti elemek¹⁵ a különféle szennyezőanyagokból milyen mennyiségeket tartalmazhatnak meghatározott ideig. A *közvetett szabályozás* legszélesebb skálája a környezetvédelmi gazdasági eszközök: (1) az *adók, a díjak, vagy az egyéb közterhek*, (2) a *támogatások*, (3) a *piacteremtés*. A szennyező azért részesülhet *támogatásban*, hogy szennyezés csökkentő intézkedéseket hajtson végre. A következő eszköz a *piacteremtés*, amely az egyes piaci és hatósági eszközök kombinálását jelenti a környezetvédelmi célok elérése érdekében. Ez a felosztás is az *adókat* állítja az eszközök középpontjába.

Az adók és az egyéb befizetések képesek a leghatékonyabban– jelenlegi ismereteink és gyakorlati tapasztalataink szerint – a környezetvédelmi célkitűzések megvalósítására. Az adók befolyásolási és arányosítási funkciója a környezetvédelem szolgálatába állítható.¹⁶ A természetes környezet megóvásában és helyreállításában a társadalom minden szereplőjét fel kell sorakoztatni. Ezt pedig csakis az állami – közvetlen – beavatkozás útján tudja egy adott ország megvalósítani. Az állami kényszer az adókon keresztül kerül kifejezésre a társadalom irányába. Költség és árnövelő hatásuk révén a gazdaság szereplőinek környezettudatosabb magatartását is elősegítik, kiváló ösztönzők.¹⁷ Az energiaadót a széles adóalap, a stabil bevétel jellemzi és az ellenőrzése egyszerű. A környezeti szempontból a CO₂-adó hatékonyabb, de az adóbevételek szempontjából az energiaadó kedvezőbb, mert az adóalap széttoszlik a gazdaságban.¹⁸

¹³A terület hosszabb ismertetésére a terjedelmi korlátok miatt, és a dolgozat témája miatt nem térnek ki.

¹⁴KEREKES (1998): *op.cit.*95.p.

¹⁵Ilyenek a talaj, a levegő, a víz, az élővilág.

¹⁶GALÁNTAINÉ (2004): *op.cit.*257.p.

¹⁷GALÁNTAINÉ (2004): *op.cit.*257.p.

¹⁸HERICH (2006): *op.cit.*493.p.

II. AZ ENERGIAADÓ FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE

II. 1. Az irányelv előtti éra

Az ipar az emberiség történelmében mindig is kulcsfontosságú szerepet játszott. Az ipari forradalmak kapcsán nemcsak Európában, hanem az egész világon megindult a technikai és technológiai fejlődés, amely a XXI. században jelentős mértékben felerősödött. A folyamat rendkívül komplex:

- (1) igény a fejlődésre,
- (2) egyre csak fokozódó energiaéhség,
- (3) jelentős környezet károsítás.

Ennek a hármasknak a koordinálására találták ki a manapság divatos kifejezést, a *fenntartható fejlődés*¹⁹ fogalmát, amely a környezet terhelésének a növekedését hivatott megátoltni. A problémák kezelésére nemcsak a civil szférának kell felkészülnie, hanem a közszférának is, ahol a legjelentősebb szabályozó alany az állam. Szupranacionális szinten kiemelkedőek az egyes környezetvédelmi tárgyú konferenciák²⁰, nemzetközi szervezetek²¹, és az Európai Unió²². Az államnak fel kell készülnie a problémák megoldására, erre pedig a környezetvédelmi adók mutatkoznak a szakirodalom szerint az egyik leghatékonyabb szabályozó eszközöknek, amelyek lehetővé teszik a környezet védelmét.

Több mint egy évtizeden keresztül tartottak azok a tárgyalások, amelyek eredményeként kialakult az energiatermékek adóztatására szolgáló keretjellegű szabályozás. A tagállamok nehezen tudtak kompromisszumot kötni egymással, de a 2000-es években az új tagok felvétele kapcsán rájöttek, hogy kénytelenek megállapodást kötni. Ennek eredménye a 2003/96/EK tanácsi irányelv. A tárgyalások során számos vitás kérdés merült fel úgy, mint:

- (1) ha központilag meghatároznak egy minimum adómértéket lehetőség van-e az

¹⁹Sustainable development: először a Brundtland Bizottság által kiadott Közös jövőnk című jelentésben jelent meg a kifejezés. A fejlődés egy olyan formáját jelenti, amely a jelen igényeinek kielégítése mellett nem fosztja meg a jövő generációit saját szükségleteik kielégítésének lehetőségétől. Egy közös haladást kell megvalósítani társadalmi, politikai és gazdasági szférák együttműködésével. A fogalom expressis verbis az 1992-es riói konferencián nyerte el teljességét, az ún. Riói Nyilatkozatban; forrás (2012.08.01.):<http://ec.europa.eu/environment/eussd/>

²⁰1992. Rió, 1994. Aalborg, 1996. Lisszabon – Második fenntartható városok konferencia, 1997. Rió + 5 konferencia (New York), 2002. Johannesburg – Fenntartható fejlődés világkonferencia, 2012. Rió +20 konferencia;forrás (2012.08.01.):www.mta.ca/faculty/socsci/geograph/genv4111/International%20laws.pdf

²¹Éghajlat - változási Kormányközi Testület, Nemzetközi Zöld Kereszt, Természetvédelmi Világszövetség, FAO, UNEP; forrás (2012.08.12):www.iedonline.net/ied_orgs.htm

²²Európai Környezetvédelmi Ügynökség (European Environment Agency: EEA) megjelenése, amely 1994-től folyamatosan tevékenykedik. A környezetvédelem az 1972-es stockholmi konferencia hatására 1973-tól van jelen az EU-ban, hiszen ekkor alkotta meg az első környezetvédelmi akcióprogramját az Unió. Szakpolitikai szinten először az Egységes Európai Okmány illesztette be az EGK szerződésbe 1986-ban; forrás (2012.08.10.):www.eeassoc.org/index.php?page=4

- egyes tagállamokban ettől eltérni, mégpedig negatív irányba;
- (2) lehet-e bizonyos szektoroknak adókedvezményt biztosítani;
- (3) a dízel üzemanyag megadóztatása.

A 2003 áprilisában megalkotott irányelvnek vannak pozitív és negatív aspektusai. Egyrészt pozitív, hiszen az országok közös nevezőre jutottak. Másrészt negatív, hiszen egy nagyon alacsony adóminimumot határoz meg és a kivételek²³ hosszú listáját tartalmazza.

A viták a '90-es években kezdődtek az energiaadó körül, mivel fiskális ügy, egyetértésre volt szükség, amely nehezen születethetett meg akkoriban, hiszen Európa déli országai – az északiakkal ellentétben - kevésbé környezettudatosak és gazdasági érdekeik is eltérőek, emellett az északi országok gyorsabb előrehaladást is szerettek volna, főleg Németország és Hollandia²⁴. A közös cél elérése érdekében a Bizottságnak és az Európai Parlamentnek keményebben kellett küzdenie. A szabályozás történetében az első lépést a Bizottság tette meg, az 1992-es energia/CO₂ adózási javaslattal, amelyet a riói konferencia hatására alkottak meg. Annak ellenére, hogy a tagállamok megállapodtak abban, hogy a klímaváltozással szemben a javaslat szerinti adónem alkalmas eszköz, mégsem született megállapodás²⁵. A javaslatot és a módosított változatát 1994-ben ismét elutasította számos akkori tagállam, annak ellenére, hogy az akkori Európai Közösségek egységesen terjesztették elő, nem volt meg az egyetértés.²⁶ Három évre az eredeti javaslat után azt tervezték, hogy a klímaváltozás elleni harc jegyében 2000-ig minden ország vezesse be a szénadót, vagy CO₂ – adót. 1995-ig jól látható, hogy a gyakorlat két 1992-ből származó irányelv felújítására törekszik²⁷.

1997-ben megalkották az ún. *Monti – javaslatot*²⁸, amely az 1992-es elődjéhez képest korántsem volt olyan ambiciózus, de a tagállamok ugyanolyan merev ellenállásba ütközött. Rávilágít arra, hogy az 1992-es két irányelv szabályozása elavult. A dokumentum a direktívák hatáskörét kiterjesztette valamennyi energiahordozóra és minimális adórátát állapított meg ezekre a termékekre. Előírta, hogy az energiaadót lehetőleg az összes adóteher változatlansága

²³Henrik HASSELKNIPPE és Atle Christer CHRISTIANSEN: Energy Taxation in Europe: Current Status– Drivers and Barriers–Future Prospects. FNI Report14/2003.1.p.;forrás (2012.08.11.):<http://dspace.cigilibrary.org>

²⁴KISS Károly (2002.): Energiaadók az Európai Unióban (környezetgazdasági elemzés). Budapest, 2002. november, 13. szám, 12.p.; forrás (2012.08.11.):<http://korny.uni-corvinus.hu>

²⁵Jacob KLOK: Negotiating EU CO2/energy taxation. Political economic driving forces and barriers. Institute of Local Government Studies, AKF Forlaget, Denmark. 2002. February 17.p.;forrás (2012.08.11.):www.google.hu

²⁶Jacob KLOK: Energy Taxation in the European Union. Past Negotiations and Future Perspective 10 – 11. p. In: Instituto de Estudios Fiscales, Working document 21/2005.;forrás (2012.08.12.):www.ief.es

²⁷92/81/EGK és 92/82/EGK irányelvek. A felújítás a fogyasztási adók minimális rátáinak megemelésére és kiterjesztésére irányult a kimerülő energiahordozók területén.

²⁸„Proposal for a Council Directive restructuring the Community framework for the taxation of energy products”, COM/97/0030 final. A javaslatot az olasz Prof. Mario Montiról nevezték el, aki akkoriban az adózási biztos volt, jelenleg pedig Olaszország miniszterelnöke.

mellett kell bevezetni és ezzel egy időben csökkenteni kell a munkaerőt terhelő adókat²⁹. Az egyet nem értés ezután is folytatódott, majd 1998-ban számos tagállam, köztük Hollandia leszögezte, hogy csak akkor fogják teljesíteni a kyotói kötelezettségvállalásaikat, ha 2002-ig sikerül megállapodni az energiaadó uniós szinten egységes szabályozásában.³⁰

Az Európai Parlament nem adta fel, 1998-ban kiadta az ún. *Olsson jelentést*, amelyben az alábbiakat javasolta³¹:

- (1) minden tagországban egységes energiaadót kell bevezetni;
- (2) az energiára 3 fokozatú VAT³²-ot kell megállapítani;
- (3) az egyhangúság elvét az energiaadózában legalább minősített többségre kell változtatni.

Jelentős előrelépésnek minősült az is, hogy felismerték, miért nem sikerül megegyezni a tagállamokkal. Az egyes tagállamokban az energiaadó szabályozása, ezáltal az energiaárak eltérnek egymástól, ez az eltérés bizonyos országok között igen magas, ezáltal a versenyfeltételeket ez a tény lényegesen differenciálja.

A változásokat az 1999-es *német elnökség* indította be. A kiindulási pont a Monti-javaslat volt, amelynek a megvalósítására törekedtek, ezért egy átmeneti időszakot javasoltak. A többi tagállam, ahogy az eddigi gyakorlat is jól tükrözi nem értett egyet, így a következő elnökségek ideje alatt³³ nem is történt jelentős előrelépés. A kérdés így ekkor háborítatlan maradt addig, amíg a svéd elnökség felújította a Monti-javaslatról szóló tárgyalásokat 2001-ben. A *svéd elnökség* rávilágított rá, hogy nem az adórátákról kell vitázni, hanem az adóstruktúráról és, ha stabilan megállapították az adóstruktúrát, akkor lehet vitatkozni később az adórátákról. Spanyolország ezt a javaslatot is megvétőzta - csakúgy, mint korábban magát a Monti – javaslatot – és az energiapiac és az energiaadók liberalizálását oly módon kötötte össze, hogy bárminemű adóharmonizálás csakis a teljes és tényleges liberalizálás után jöhet létre³⁴. Az elképzelést támogatta Anglia, Franciaország pedig ellenezte³⁵.

A svédek által kezdeményezett folyamatot a belga elnökség is folytatta 2001. második

²⁹Ezzel a javaslat bevezette a double-dividend elvet, amely magyarul: kettős hozadék elve. Az elv lényege, hogy a jobb környezetminőségen túl (ez az első hozadék) hasznok származnak a környezethez nem kapcsolódó közgazdasági torzítások csökkentéséből, amikor a környezeti adóból származó bevételek lehetővé teszik más, torzítóbb adók csökkentését (ez a második ún. fiskális hozadék, amely a bevétel-visszaforgatási hatást jelenti); forrás(2012.08.01):www.nber.org/papers/w4896

³⁰EEA 2000. Environmental taxes: recent developments in tools for integration. EEA,2000,Copenhagen.29.p. forrás(2012. 08.10.):www.eea.europa.eu

³¹KISS (2002.): *op.cit.*13.p.

³²VAT= Value Added Tax. Az EU-ban fogyasztási adó, ami a hazai szabályozásban az áfával egyezik meg.

³³A finn, portugál és francia elnökség ideje alatt nem történt előrelépés.

³⁴HASSELKNIPPE és CHRISTIENSEN (2003.): *op.cit.*6.p.

³⁵A franciák magát a liberalizálást is ellenzik, hiszen a spanyol javaslat háttérében az áll, hogy a spanyolok a liberalizáció révén hozzá akarnak jutni az olcsó, francia energiához.

fél évében. A viták három kérdéskört öleltek fel³⁶:

- (1) a megújuló energiaforrásokból származó villamos energia adómentesítése;
- (2) az energia intenzív iparágak adóalapja és mentességei;
- (3) az energiaadók differenciálása az energiatermékek minősége és felhasználása szerint.

Az újonnan nizzai szerződés bevezette a *megerősített együttműködési*³⁷ eljárást. Az EU párti belgák ezen az úton próbálták meg a kérdéskört rendezni, de kevés sikerrel.

A belga elnökség után 2002. első felében a *spanyol elnökség* időszaka következett. A spanyolok - korábbi hozzáállásukkal ellentétben - jelentős előrelépést valósítottak meg. Mindent megtettek annak érdekében, hogy egy jól alkalmazható direktívát dolgozzanak ki. A fordulat okait három csoportban foglalhatjuk össze³⁸:

- (1) az energiatermékek adómértéke folyamatosan növekedett Spanyolországban;
- (2) a javasolt minimum adómérték már olyan alacsony volt, hogy az 1992-es fogyasztói árindex jóval meghaladta azt;
- (3) a spanyolok felismerték azt a lehetőséget a Monti-javaslatban, hogy ezzel elérhetik végre, hogy a franciák az energia piacukat és átviteli hálózataikat megnyithatják az északi spanyol régiók javára.

A javaslat legfontosabb elemei:

- (1) eltérő közösségi minimális ráták alkalmazása az egyes szektorokban³⁹;
- (2) a háztartásokra, a villamos energiára és a fűtőolajokra nulla minimális rátát is megállapíthatnak⁴⁰ a tagállamok;
- (3) a tagországoknak lehetősége van a minimális rátáktól magasabb adómérték meghatározására⁴¹;
- (4) adókedvezményt kaphatnak azon vállalatok vagy ágazatok, melyek önkéntes

³⁶KISS (2002.): *op.cit.*17.p.

³⁷Az akkori taglétszám mellett legalább 8 tagállam egyetértése kellett, hogy egyetértés születhessen azzal, hogy a fennmaradó tagállamoknak biztosítják azt, hogy később csatlakozzanak a megállapodáshoz. A nizzai szerződés idején arról is szó esett, hogy az energiatermékek adózási kérdéseiben minősített többséggel szülessenek meg a döntések, de ezt a javaslatot hamar visszautasították.

HASSELKNIPPE és CHRISTIENSEN (2003.): *op.cit.*7.p.

³⁹Ilyen szektornak minősülnek pl.: háztartás, ipar, közlekedés, szolgáltatás...etc.

⁴⁰Ennek az indoka az, hogy az energiatermékekre nem vetettek ki fogyasztási adót. Az angol ellenállást ezzel leszerelték, mert Angliában a háztartásokat az adóreform nem érinti, viszont kiüresíti a reformot, mivel most már az utolsó nagy szektort is bekapcsolja a mentesítések körébe.

⁴¹Ezt felhatalmazás nélkül tehetik meg. A mérték meghatározása az energiatermékek minőségén vagy felhasználásán alapszik.

megállapodást kötöttek a környezetvédelmi célok elérése érdekében⁴²;

(5) a megújuló energiaforrásokból előállított energiára a tagállamok teljes, vagy részleges adómentesítést állapíthatnak meg.

2002 második felében a soros elnök *Dánia* volt. A dánok folytatták a spanyolok által elkezdett munkát. A viták végleges rendezése azért volt fontos, mert egyrészt közelgett az EU történelmének legnagyobb tagfelvétele, másrészt a dánok után a soros elnökség intézményét betöltő görög, ír és olasz elnökségek programjában az energiaadó kevés figyelmet kapott⁴³. A dánok egy olyan javaslatot terjesztettek elő, amely tartalmazta, hogy:

(1) a nem üzleti felhasználású dízel üzemanyag adója tovább növekszik⁴⁴;

(2) meghatározták a villamos energiánál a nem üzleti fogyasztók és az üzleti fogyasztók számára előírt adó mennyiségét⁴⁵;

(3) valamint egy oldal terjedelemben felsorolták a mentesítéseket.

Az év végén *ECOFIN*⁴⁶ találkozót tartottak, ahol a németek megvétózták a javaslatot azzal az indokkal, hogy nem volt elég ambiciózus. Mivel a kérdés megválaszolatlan maradt, a következő ECOFIN ülésre kellett halasztani, amelyet a görög soros elnökség alatt 2003. január 21-én tartottak meg, Brüsszelben. Sajnálatos módon ismét el kellett halasztani a vitát, hiszen egyéb kérdések kaptak szót az ülésen.

2003. március 20-án azonban végül sikerült megegyezni a tagállamoknak az előterjesztett energiaadó szabályozásban, amely keretjelleggel rendelkezett és rendelkezik ma is, és a következő 10 évre rendezte/ rendezi az energiaadó szabályozásával kapcsolatos kérdéseket, rögzíti az adó minimum mértékét az energiatermékekre. Korszakalkotó abból a szempontból, hogy az adóköteles termékek körét az ásványi olajról kiterjesztette egyéb energiatermékekre⁴⁷. Miután a tagállamok közös nevezőre jutottak az EP munkája következett, hiszen a javaslatot ide küldték tovább konzultációra⁴⁸ és elérte végleges formáját egy irányelvben, amely 2004. január 1-én lépett hatályba.

⁴²Az Egyesült Királyságban, Dániában és Németországban ez a megoldás a gyakorlatban már létezett. Az adók szankcionáló szerepet töltenek be, abban az esetben, hogy ha nem tesznek eleget az önkéntes megállapodásnak a vállalatok és ágazatok.

⁴³HASSELKNIPPE és CHRISTIENSEN (2003.): *op.cit.*7.p.

⁴⁴287 euróról 302-re.

⁴⁵ Üzleti fogyasztóknak 0,5 euró/MWh és nem üzleti fogyasztók esetében ez a mennyiség 1 euró megawattóránként.

⁴⁶Az ECOFIN az Európai Unió Tanácsának szervezeti egysége. Magyarul: gazdasági és pénzügyminiszterek tanácsa; forrás (2012.08.11.): www.ecofin.co.uk

⁴⁷ A földgázra, a szénre és a villamos energiára.

⁴⁸Tulajdonképpen ez csupán egy formális aktus volt, hiszen az EP-nek nincs joga megvétózni az adózással kapcsolatos kérdéseket.

II. 2. A direktíva, mint a szupranacionális szabályozás alapja

A 2003-ban elfogadott irányelv megteremtette az adó keretjellegű szabályozását. A tagállamoknak 2003. december 31-ig kellett eleget tenniük az implementálási kötelezettségüknek, hiszen 2004. január 1-én hatályba lépett a jogszabály⁴⁹. Mivel 2004. május 1-én 10 új tagállam csatlakozott az EU-hoz, a jogszabályi környezet⁵⁰ lehetőséget biztosított arra, hogy átmeneti mentességeket, kedvezményeket alkalmazhassanak. Összességében azt mondhatjuk, hogy a tagállamok maradéktalanul eleget tettek ezen kötelezettségüknek, egy kivételével. Lengyelország 2006. január 1-ig vállalta, hogy a villamos energiára vonatkozó adórendszerét összehangolja az unióssal. Az új tagállam a megjelölt határnap után sem tudott ennek eleget tenni és vele szemben az Európai Bíróság előtt kötelezettségszegési eljárást indítottak. A Bíróság 2009-ben hozta meg az országgal szemben az eljárás végét jelentő ítéletet, amely rendelkező részében tartalmazta a kötelezettségszegés megállapítását.⁵¹

Az irányelv preambuluma meghatározza, hogy milyen környezetvédelmi követelményeket kell beépíteni az egyéb uniós politikákba, illetve azok végrehajtásába. Ezzel párhuzamosan meg kell szüntetni az egyes nemzeti szabályozások közötti eltéréseket, hiszen ez a belső piac nem megfelelő működéséhez, a versenyszabályok torzulásához és a jogbiztonságának hiányához vezethet⁵². A szabályozás összehangolása érdekében meghatározza az egyes energiatermékekre kivetendő adó minimum mértékét és ezáltal részben rögzíti az egyes energiatermékek árát is⁵³. Felhívja a tagállamok figyelmét arra is, hogy fontos az adóalanyok között különbséget tenni aszerint, hogy üzleti, vagy nem üzleti felhasználásról van-e szó az adott energiatermék vonatkozásában, különösen a dízelüzemanyag esetén kell meghatározni, hogy az kereskedelmi, vagy nem kereskedelmi⁵⁴. Az irányelv preambuluma az utolsó bekezdéseiben rögzíti, hogy lehetőség van kedvezményeket, átmeneti időszakokat igényelni és a nagy energiaintenzitású vállalkozásokkal szemben különleges bánásmódot kell alkalmazni. Szükséges olyan eljárás előírása is, amely meghatározott időszakra engedélyezi a tagállamoknak egyéb mentességek

⁴⁹2003/96/EK tanácsi irányelv 28.cikke.

⁵⁰2004/74/EK tanácsi irányelv értelmében az új tagállamoknak az egyes energiatermékekre vonatkozó hazai szabályozás harmonizálására eltérő határidőt állapít meg az irányelv.

⁵¹C-475/07.sz.ügy. Felperes: az EU Bizottsága, alperes: a Lengyel Köztársaság. forrás (2012.07.22.):<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:082:0005:0006:FR:PDF>

⁵²2003/96/EK tanácsi irányelv preambuluma (26) bekezdés.

⁵³2003/96/EK tanácsi irányelv preambuluma (5), (13), (17) bekezdések.

⁵⁴2003/96/EK tanácsi irányelv preambuluma (20), (21) bekezdések.

vagy kedvezményes adómértékek bevezetését⁵⁵.

Az adózás tárgyát a villamos energia és az energiatermékek vonatkozásában határozza meg az irányelv⁵⁶. Az energiatermékeket csak felsorolás szintjén említi meg, a Kombinált Nomenklatúrában használt jellel ellátva, hiszen ezen Nomenklatúráról szóló rendelet⁵⁷ tartalmazza pontosan a termékek leírását. Mivel Magyarországon a Jöt. szabályozza az ásványolajokra vonatkozó adókötelezettséget, így az egyes energiatermékek vonatkozásában csak a villamos energia, a szén, és a földgáz adóköteles hazánkban.

A tagállamokban a minimum adómértéket a direktíva határozza meg, amely azt jelenti, hogy az adómértéke nem lehet alacsonyabb az egyes energiatermékekre meghatározott minimum mértéktől. Az adómértékek az évek folyamán változhatnak, az energiatermékek már szabad forgalomba bocsátott készleteinél is⁵⁸. Természetesen lehetősége van a tagállamoknak, hogy eltérő adómértéket állapítsanak meg, de ezt csakis úgy tehetik meg, hogy ha tiszteletben tartják az irányelv szellemiségét, kiváltképp a minimum adómértéket⁵⁹. Ezzel összefüggésben lehetőség van a mérték alól mentességek, kedvezmények megadására, amelynek módját a tagállamok válogathatják meg:

- (1) közvetlen módon;
- (2) eltérő adómérték révén;
- (3) a megfizetett adó egészének, vagy egy részének visszatérítésével.

A 15. cikk tartalmazza azokat az energiatermékeket és az azokhoz kapcsolódó tevékenységeket, amelyek vonatkozásában adómentesség, vagy átmeneti időszak igényelhető az adott tagállam által. Kivétel nélkül minden tagállam élt, vagy jelenleg is él ilyenekkel. Maga a jogszabály teszi lehetővé, hogy a jogalkotáskor meghatározott mentességeken és kedvezményeken felül a tagállamok – ha indokoltnak tartják – továbbiakat igényelhessenek. Bármely tagállam jogosult ilyen intézkedéseket bevezetni, de mielőtt ezt megtennék

⁵⁵Az eljárás vonatkozásában a bevezető rész csupán annyit deklarál, hogy a mentességeket rendszeresen felül kell vizsgálni. Az eljárás kifejtését a 29. cikk tartalmazza. A Bizottság játssza ebben a kulcsszerepet, hiszen az ő jelentése, és adott esetben javaslata alapján vizsgálja meg a mentességeket, kedvezményeket az adott tagállamban. Ezt követően egy formális konzultációra kerül sor, amelyet az EP-vel folytat, majd egyhangúlag elfogadja a szükséges intézkedés(ek)e)t.

⁵⁶2003/96/EK tanácsi irányelv 1. cikk.

⁵⁷A vám- és statisztikai nomenklatúráról, valamint a közös vámtarifáról szóló 2658/87/EGK tanácsi rendelet I. mellékletének módosításáról szóló 2031/2001/EK bizottsági rendeletet jelenti.

⁵⁸2003/96/EK tanácsi irányelv 22. cikke értelmében.

⁵⁹További feltételeket is rögzít az irányelv: (1) közvetlen kapcsolat áll fent az eltérő adómérték és a termékminőség között; (2) az eltérő adómérték a tüzelési, fűtési célra használt villamos energia és energiatermékek fogyasztásához igazodnak; (3) helyi tömegközlekedésnél, hulladékgyűjtésnél, fegyveres erők és közigazgatási szerveknél, fogyatékossgal élő személyek esetén, betegszállító járműveknél, (4) a villamos energia termékek üzleti és nem üzleti felhasználásánál.

legalizálni kell az uniós intézményekkel.⁶⁰ Az energiaadó irányelv a mentességek, kedvezmények taxatív felsorolását a 18. cikkében tartalmazza a megalkotása idején tagállami ranggal rendelkező európai országok számára. A 2004. május 1-én újonnan csatlakozó 10 tagállam számára a 2004/74/EK irányelv tartalmazza ezeket.⁶¹ Magyarország esetén a 2004-es irányelv 1. cikkének (7) bekezdése tartalmazza ezeket, amely szerint: átmeneti időszakkal rendelkezett Magyarország 2010. január 1-ig a távfűtési célokra felhasznált villamos energiára, földgázra, szénre és kokszra megállapított adómérték vonatkozásában⁶². Szintén kedvezményünk volt a 2008. december 31-ig tartó átmeneti mentességünkkel a szén megadóztatásával kapcsolatban. Az adórendszerünket az unióshoz kellett igazítanunk, így kezdetben 5 éven keresztül a szén adómentes termék volt, amely 2009. január 1-től elveszítette adómentességét.

Jól látható, hogy a fentebbi cikkek a '90-es évek óta tartó vitákban elhangzott megoldásokat tartalmazzák, végre gyakorlati szempontok szerint. A 7. cikktől kezdve hosszasan tartalmazza az irányelv az egyes energiahordozók vonatkozásában, hogy mely tevékenységek bírnak adókötelezettséggel, és sorolja fel, hogy melyik melléklet határozza meg a tevékenységekre előírt adómérték minimumát. A záró rendelkezések tartalmazzák a hatályba lépéssel, az implementálási kötelezettséggel kapcsolatos előírásokat. A tagállamok számára egy jelentős kötelezettséget is rögzít a jogszabály, miszerint minden év január 1-én tájékoztatási kötelezettség terheli őket a Bizottság részére az energiaadó mértékében beállt változásokról és a vonatkozó jogszabályi környezet változásáról⁶³. Tulajdonképpen ezáltal is rögzül, hogy az energiaadó kérdéskörében a Bizottság rendelkezik a legnagyobb potenciállal⁶⁴

⁶⁰ Az eljárás kötött rendben zajlik. Az első lépés az, hogy a tagállam értesítse a Bizottságot a bevezetni kívánt intézkedésről és megküldjön arról minden információt. A Bizottság ezt követően megvizsgálja azt, figyelembe véve a belső piac megfelelő működését, a tisztességes verseny biztosításának szükségességét, a környezetvédelmi, egészségügyi, energia – és közlekedési politikákat. A Bizottságnak a vizsgálat elvégzésére 3 hónap áll rendelkezésére. Ezt követően tájékoztatja az adott intézkedésről a Tanácsot, megküldi a szükséges információkat neki és a legfontosabb, hogy a javaslatot arra, hogy a Tanács engedélyezze az adott intézkedést, vagy azokról az indokokról tájékoztatja a Tanácsot, amelyek értelmében ne engedélyezze az intézkedést. Így jól látható, hogy a végső döntéshozó fórum a Tanács. Az engedély érvényessége 6 hónap, amely az előző szabályokkal összhangban megújítható: ebben az esetben, ha a Bizottság az előző indokokra tekintettel úgy határoz, hogy nem tartható fent az intézkedés, akkor többé nem adható meg az engedély

⁶¹ Ez a direktíva be lett építve a 2003/96/EK tanácsi irányelvbe.

⁶² Ez azt jelentette, hogy a felsorolt energiatermékek vonatkozásában a távfűtési céllal történő felhasználáskor a hazai adómértéket 2010. január 1-ig kellett az uniós minimum adómértékhez igazítani. Ez maradéktalanul megtörtént, mert ha nem így lett volna, akkor velünk szemben is, mint Lengyelországgal szemben kötelezettségsszegési eljárást indítottak volna.

⁶³ A legnagyobb ilyen kötelezettséget a megfelelő implementálási kötelezettséget jelenti, amelynek érdekében a tagállamok kötelesek elfogadni és kihirdetni a jogszabályi és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy határidőben megfeleljenek az irányelvnek. Erről a Bizottságot haladéktalanul tájékoztatniuk kell.

⁶⁴ Munkájának minél hatékonyabb elvégzése érdekében a Jövedéki adó bizottság is segíti.

III. AZ ENERGIAADÓZÁS AZ UNIÓ TAGÁLLAMAIBAN

A tagállamok adózása kapcsán megállapíthatjuk, hogy az adózás, mint trend az integrációban egyre csak hanyatlik.⁶⁵ Ez sajnos igaz az energiaadózásra is. Azonban hála annak, hogy 2004-ben 10 új tagállam csatlakozott az Unióhoz, 2007-ben pedig 2, így a már kibővült EU-ban az energiaadó szerepe fokozatosan növekszik. Egyrészt ennek az oka a környezetvédelem szerepének erősödése a szakpolitikák területén, amely az EU gazdagodásának és a fenyegető éghajlatváltozás komolyabban vételének az eredménye, másrészt pedig nagyobb mértékben támaszkodnak a különféle politikai eszközökre, így az adókra, vagy a manapság népszerű kibocsátási kvóták kereskedelmére.

Jelenleg nagyjából minden 15 bevételből 1 euró környezetvédelmi adóbevételt jelent.⁶⁶ A rendelkezésre álló adatok kitűnően megmutatják, hogy a környezetvédelmi adóbevételek folyamatosan nőttek, különösen 1990 – 1994 között, de 1999-óta, különösen az euró zónában csökkenés tapasztalható. Ez a folyamat 2006-ban is folytatódott. A 12 új tagállamban, ahol az adómértékek általánosan alacsonyak voltak a környezetvédelmi adók területén, míg más adónemek mértékét folyamatosan emelték. Így összességében nem állapíthatunk meg különbséget a 15 tagú és a 27 tagú Európa között. Ennek az oka, hogy az egyenlő adóbevétel nem jelent egyenlő adómértéket. Azon országok, ahol az iparban nagyobb szerepet kapnak az energia intenzív iparágak, nem fogják magas mértékben meghatározni az energiaadó mértékeiket és mégis a költségvetési bevételeik ugyanazt a mennyiséget mutathatják, mint a többi akár magasabb adómértékkel operáló országok állami bevételei.

Az 1990-es években bevezetett környezetvédelmi adóreform egyre növekvő támogatottságra tett szert. Az alapötlet tulajdonképpen az volt, hogy a munkát/munkaerőt terhelő adóterheket megpróbálják áthárítani a környezetre káros termékekre és szolgáltatásokra. A Jacques Delors féle *Fehér Könyv*⁶⁷ megjelenése óta a gondolat politikai szinten is támogatókra lelt⁶⁸. Eközben meg kellett az előállítókat védeni attól, hogy a versenyképességük csorbuljon, hiszen az adóteher miatt a költségeik növekednek. Ezt a problémát különféle adókedvezmények, vagy akár visszatérítési rendszerek biztosításával

⁶⁵Taxation Trends in the European Union: Data for the EU Member States and Norway, Eurostat,2008.10.p; forrás(2012.08.30.):<http://ec.europa.eu>

⁶⁶Taxation trends in the European Union (2008): *op.cit.*10.p.

⁶⁷1993. White Paper on Growth, Competitiveness and Employment. COM (93) 700, 1993. December 1993; forrás (2012.08.20.):<http://aei.pitt.edu>

⁶⁸Ennek tulajdonképpen az volt az oka, hogy a „váltás” előnyökkel járt: új munkahelyek teremtése, növekedés, környezetvédelem, azaz ezt hívják az ún. „dupla hozadék” elvének.

hidalták át az utóbbi évtizedben.⁶⁹ Az érdeklődés ellenére a környezetvédelmi adóbevételek nem nőttek jelentősen. 2006-ban, a 27-ek Európájának a teljes adóbevételén belül, a környezetvédelmi adókból származó bevétel a GDP 2,6 és 6,4% értékét érte el. Ha ezeket az adatokat az 1980-asakkal vetjük össze, akkor a növekedés jelentős, hiszen akkor a GDP 0,5%-át tették ki a környezetvédelmi adóbevételek.

A környezetvédelmi adókat három fő területre⁷⁰ oszthatjuk, de léteznek olyan csoportosítások is, amely szerint négy részt⁷¹ különböztethetünk meg. Ezek:

- (1) *energiaadók,*
- (2) *közlekedési adók,*
- (3) *környezetszennyezési adók.*

A szabályozás jelenleg is hatályban van. Jellemét tekintve keretjellegű, amely tulajdonképpen azt jelenti, hogy az EU szintjén határozzák meg a szabályozás legfőbb alapelveit, majd a tagállamoknak elsődleges kötelezettsége az implementáció, majd a részletszabályozás kidolgozása.

A *környezetszennyezési adók* körébe sorolható a becsült és mért levegő- és vízszennyezés, a szilárd hulladék és a zajszennyezés kezelése. Nagyon fontos azt látni, hogy nem tartoznak ide a CO₂ adók, hiszen ez az adónem az energiaadók részterületét képezi.

A *közlekedési adók* (beleértve a regisztrációs és a forgalmi adót is) a gépjárművekhez kapcsolhatóak, különösen azok használatához és tulajdonlásukhoz. Az egyéb közlekedési eszközök (mint például a repülők) és közlekedési szolgáltatások (így a charter járatok és a menetrend szerinti járatok adója) szintén ide sorolhatóak, amennyiben összhangban állnak a környezetvédelmi adók általánosságban vett fogalmával. A közlekedési adók egyszeri adók lehetnek, amennyiben azok a jármű eladásához, vagy importjához kapcsolhatóak, mint az éves úthasználati adó. Ezeket az adókat egyszer kell egy évben megfizetni.

A rendszerben az *energiaadó* a legkiemelkedőbb. Az ebből az adónemből származó bevételek a környezetvédelmi adóbevételek közel ¾-ét teszik ki.⁷² Az energiaadók közé sorolható az energiatermékek használata után fizetendő adók egészen a közlekedési termékektől az állandó használatú termékekig. A közlekedési célzatú termékek között a

⁶⁹ A tagállamok nagy része élenjárt a folyamatoknak, mint Németország, Dánia, Svédország, az Egyesült Királyság, Hollandia, Finnország, az „új” tagállamok közül pedig Szlovénia, a Cseh Köztársaság, és Észtország.

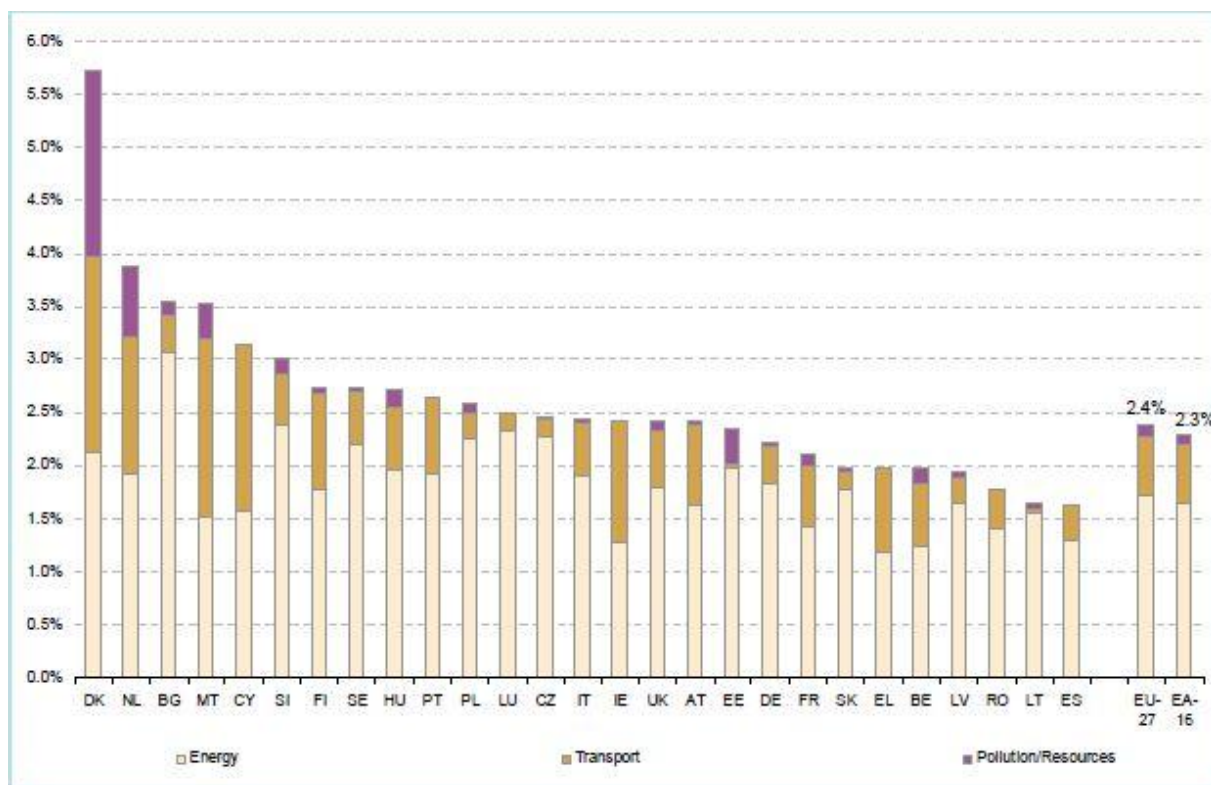
⁷⁰ Forrás(2012.07.18.): http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/info_docs/tax_inventory/faq_3947_en.htm#9

⁷¹ Taxation trends in the European Union (2008) *op.cit.*100.p. Ez az általam említett utolsó kategóriát kettébontja és nem egyben tárgyalja. Az angol kifejezéshez hűen ez a környezetszennyezési adót jelenti és az erőforrás adót.

⁷² Taxation trends in the European Union (2008) *op.cit.*100.p. E mellett a közlekedési adóterhek a teljes EU költségvetési bevételenek az ¼ részét teszik ki, a másik adónem pedig kb. 4,6%-os bevételt jelentenek az Unió számára.

legfontosabb energiatermékek a benzin és a dízel. Az állandó használatú energiatermékek pedig a gázolaj, földgáz, szén és a villamos energia. A CO₂ adókat inkább ide sorolhatjuk, mint a szennyezési adók csoportjába.⁷³

1. Ábra: A környezetvédelmi adókból származó adóbevétel az EU országokban. 2008.⁷⁴

Forrás: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/structures2008.pdf

Az irányelvnl ismertett rendelkezéseknél jól láttuk, hogy ez az első teljesen harmonizált adónem a tagállamok között, mégis a számos mentesség/kedvezmény, átmeneti időszak, adómérték meghatározása kapcsán az egyes országok rendszerei egymástól eltérnek. Ennek az okai sokrétűek, alapvetően tagállami specifikus jelleget öltenek az energiaadó-rendszerek, hiszen tekintettel vannak az adott ország gazdasági felépítésére, piacára, így a nemzeti kormányok által megalkotott energiaadó törvények tulajdonképpen valamilyen

⁷³A káros anyag kibocsátás után energiaadó címen is lehet fizetési kötelezettségnek eleget tenni, valamint erre szolgál az ETS rendszer, amely a kibocsátás-kereskedelmet jelenti. A dolgozatomban végén ezt problémaként mutatom be.

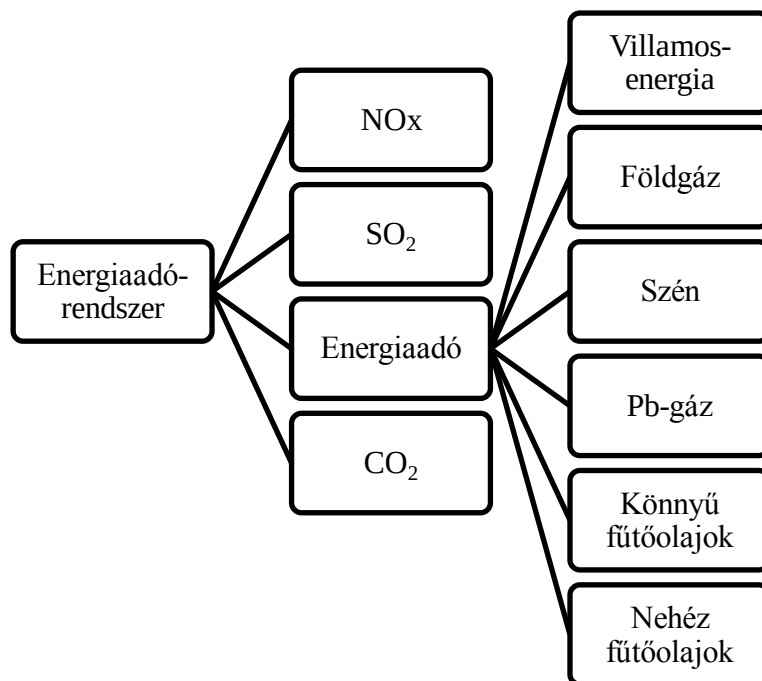
⁷⁴Walter DEFFA: „Environmental taxation at EU Level” című előadása. GBE Annual Conference. 2010. július 9. Budapest. A GDP 1,6% - 5,7% között mozognak az értékek; forrás (2012.07.22.): www.foes.de. Sorban: energia, közlekedés, szennyezési/erőforrás adók.

szinten a nemzeti ipart védelmezik azáltal, hogy a külföldi vállalatokhoz képest nem terhelik meg nemzeti entitásaikat súlyos adóterhekkkel és plusz költségekkel.

III.1. A svéd szabályozás

Svédországban igen széles körben használják a környezetvédelmi adókat, díjakat és az egyéb gazdasági eszközöket annak érdekében, hogy a környezetvédelmi célokat minél hatékonyabban valósítsák meg.⁷⁵

2. Ábra: A svéd környezetvédelmi adózás, az energiaadó rendszere

Forrás: saját szerkesztés

A svéd kormány a csaknem 70-féle piaci alapú eszközével kijelentette, hogy: „valójában több gazdasági eszközzel rendelkezünk a környezetvédelem területén, mint a többi tagállam. Az éves bevételek szintjén pedig a környezetvédelmi adókból származó bevételeink 7 milliárd eurót⁷⁶ tesznek ki. „⁷⁷ A svéd energia- és szénadó rendszer nagyon széleskörű és négy adónemet tartalmaz.⁷⁸ A közlekedési ágazat energiaadó terheit a svédek először a

⁷⁵Taxation trends in the European Union (2008): *op.cit.* Az EU-n belül Svédországban a második legmagasabbak az adómértékek.

⁷⁶Összehasonlításként: a 2012. évre tervezett költségvetés szerint nálunk ez a bevétel 64 millió eurónak felel meg.

⁷⁷www.sweden.gov.se/sb/d/5400/a/43594 (2012.08.11.)

⁷⁸Stefan SPECK et al.: Nordic Council of Ministers, The Use of Economic Instruments in Nordic and Baltic Environmental Policy 2001 – 2005. (2006.), 192. p. (energiaadó, CO₂ adó, kénadó, NO_x adó); forrás (2012.08.10.):www.norden.org. Thomas STERNER: Policy Instruments for Environmental and Natural Resource Management, (2003.) Patrik SÖDERHOLM: Extending the environmental tax base: prerequisites for increased taxation of natural resource and chemical compounds (2004.)

benzinre vezették be 1924-ben, majd kiterjesztették a *dízelre* is 1937-ben.⁷⁹ 1957-ben Svédország újabb energiaadót vetett ki, amelynek a tárgyai a *fosszilis tüzelőanyagok*, mint energiahordozók voltak, de ezen a körön belül is szűkítést tehetünk, hiszen ennek az adónemnek csak az *ásványi olajok* és a *szén* voltak az adótárgyai. Az adórendszer felülvizsgálatának köszönhetően, 1964-ben az energiaadót kiterjesztették a *Pb-gázra*, 1985-ben pedig a *földgázra*. Megállapítható továbbá, hogy az adónem bevezetése óta folyamatosan emelkedett az adómértéke.⁸⁰ Magyarországon az energiaadó tárgya a villamos energia, a földgáz és a szén, így jól látható, hogy a svéd rendszerben a szabályozás milyen széleskörű.

1991-ben vezették be a *szén-dioxid* adót, amely az adórendszer teljes felülvizsgálatának az eredménye. Annak ellenére, hogy 1990-ben az adómértékek csúcsokat döntöttek, mégis folyamatosan csökkentek a mértékek, hiszen ezzel kompenzálták az új CO₂-adó végrehajtásával felmerülő új adóterheket.⁸¹ A szénadót az adott fosszilis tüzelőanyag szén tartalmával megegyező mértékben határozták meg. 1991-ben a szénadó mértéke 43 euró/tonna szén volt, amely 2007-re egészen 100 euró/tonna mértékre emelkedett, sőt 2008-ban elérte a 106 euró/tonna értéket is.⁸² Szintén 1991-ben, a szénadóval párhuzamosan vezették be a *kénadót*. Ez volt a svéd rendszer harmadik alkotóeleme. Az adót a szénre, a nehéz fűtőolajra és a tőzegrre, mint fűtőolajra vetették ki. Azon fűtőolajok, vagy tüzelőanyagok vonatkozásában, ahol a kén tartalom nem éri el a 0,05%-ot adómentességet élveznek. Mindazonáltal az adónem környezetvédelmi hatékonysága megkérdőjelezhető, hiszen a bevezetésétől kezdve nem került sor mértékbeli emelésre, még az adórendszer felülvizsgálata során sem.⁸³

Végül az utolsó adót, a *nitrogén-oxid* adót, amelyet a szakirodalom tulajdonképpen díjként⁸⁴ emleget, 1992-ben vezették be. Eredetileg az adót az NO_x gázokat kibocsátó tüzelőberendezésekre vetették ki, amelyek legalább 50 GWh áramot állítanak elő, de ezt később kiterjesztették olyan tüzelőberendezésekre, amelyek 25 GWh állítanak elő, így lejjebb vitték a követelményeket. E szerint a teljes NO_x kibocsátás 5%-át fedik le ezek a díjak.⁸⁵ Hazánkban az utolsó 3 adónemet az adórendszerünk explicite nem tartalmazza, hiszen részese

⁷⁹SPECK et al. (2006.): *op.cit.*197.p.

⁸⁰SPECK et al. (2006.): *op.cit.*192.p.

⁸¹SPECK et al. (2006.): *op.cit.*192.p.

⁸²SPECK et al. (2006.): *op.cit.*119. p. Swedish Ministry of Finance Government, Budget 2008. Higher Carbon Dioxide Tax for Reduced Traffic Emissions, Fact Sheet on the Swedish Government's Budget Bill for 2008. forrás (2012.07.22.): www.sweden.gov.se/content/1/c6/08/86/13/5e9ed088.pdf

⁸³SPECK et al. (2006.): *op.cit.*193.p.

⁸⁴Nem a szokásos „tax” megnevezést használja, hanem a „charge” szót

⁸⁵SPECK et al. (2006.): *op.cit.*193.p.

vagyunk az EU ETS-nek, így a káros gázok kibocsátása ott került szabályozásra.⁸⁶

1995-óta Svédországban az energiaadók mértéket a fogyasztói árindexhez kapcsolták, így azok konstansak, valódiak.⁸⁷

A svédek által kidolgozott és kifejlesztett energiaadózási rendszer az egyik, ha nem az egyetlen legérdekesebb energiaadózási rendszer Európában. Az utóbbi 15 éves fejlődésből számos vonzó tulajdonsággal bővült az adórendszer. Ez részben annak is köszönhető, hogy szinte majdnem minden évben felülvizsgálták, hiszen féltek attól, hogy a saját vállalataik elveszítik versenyképességüket a külföldi vállalatokkal szemben. Az egyik legszembetűnőbb tulajdonsága az 1991-ben bevezetett CO₂ adó. A legfontosabb, hogy nem biztosítottak a svéd vállalatok számára speciális adózási rendelkezéseket (vagyis csökkentett adómértéket), amely az általános adókulcs jelentős növekedéséhez vezetett.⁸⁸ Ez természetesen kihatott az energiatermékekre is, érdekes módon a közlekedési üzemanyagok kivételével.⁸⁹ Következésképpen az ipari szektorra ugyanolyan adókulcsok vonatkoztak, mint a többi gazdasági szereplőre, így Európában itt volt a legmagasabb az ipari szektort terhelő szén-és energiaadó.⁹⁰ Mértékére tekintettel meghatároztak egy plafonértéket, amelyet semmilyen körülmények között nem léphetett át az adómértéke: 1991-ben nem léphette át a teljes eladás értékének az 1,7%-át, 1992-ben pedig az 1,2%-át.⁹¹

Az adózási rendszer egyik jelentős felülvizsgálatát 1993-ban végezték el, amikor is az ipari, a mezőgazdasági, az erdészeti és a halászati szektoroknak speciális adókedvezményeket biztosítottak.⁹² Az előbb felsorolt szektorok jelenleg is energiaadó-mentességet élveznek⁹³, a CO₂ adónak pedig csökkentett mértékét kell megfizetniük.⁹⁴ Tulajdonképpen a teljes energiaadó teher a CO₂ adóból és az energiaadóból áll, amelyet a könnyű fűtőolajokra vetettek ki, az adóterhet pedig a háztartások és az üzleti szektor fizeti meg. 1990 – 1992 közötti időszakban az adóteher a háztartási és az üzleti szektor között nem volt differenciált. Azonban 1993-óta az második szektor energiaadó-mentességet élvez, és a szén-dioxid adónak⁹⁵ is csak egy töredékét kell megfizetnie.

⁸⁶Ezzel nem sértettük meg az EU egyik pénzügyi jogi alapelvét, a kettős adóztatást.

⁸⁷Az egyes tagállamok politikái között a svéd az egyik nagy kivétel, és így kevesek által is követett, hiszen az EU-s szinttől nagyban eltér.

⁸⁸SPECK et al. (2006.): *op.cit.*194.p.

⁸⁹Stefan SPECK et al.: The Reality of Carbon Taxes in the 21st century. 2008. Vermont Law School. 51.p; forrás (2012. 08.27.): www.vermontlaw.edu

⁹⁰Working Paper (2007): Overview of Environmental Tax Reform in EU Member States, in Competitiveness Effects of Environmental Tax Reforms, 22, WP.1, 2007. 48.p; forrás (2012.08.02.): www2.dmu.dk

⁹¹Working Paper: Overview of Environmental Tax Reform in EU Member States (2007): *op.cit.*48.p.

⁹²SPECK et al. (2006.): *op.cit.*194.p.

⁹³Hazánkban az energiaadó szabályozásában nem jelöltek meg adókedvezményt élvező gazdasági szektorokat.

⁹⁴SPECK et al. (2006.): *op.cit.*194.p.

⁹⁵Ez 2007-ben a teljes adónak a 21%-át jelentette.

A svéd adórendszer bemutatásánál feltétlenül szót kell ejteni a villamos - energiaadó és az ipar⁹⁶ fejlődéséről.⁹⁷ Az 1993-ban bevezetett ETR rendszernek⁹⁸ köszönhetően a teljes svéd ipari szektor a villamos-energiaadó alól teljes mentességet szerzett. Ez a helyzet később csak 2004-ben változott⁹⁹, amikor bevezették a csökkentett adómértéket a villamos energiára.¹⁰⁰ Emellett nem szűnt meg az adókedvezmény lehetősége, hiszen azon energiaigényes iparágak, amelyek részt vesznek olyan beruházásokban, vagy folyamatokban, amelyek a villamos energia hatékonyságát/tartalékolást szolgálja, akkor abban az esetben továbbra is jogosultak a teljes adómentesség igénylésére.¹⁰¹ A villamos energia előállítása kapcsán pedig jelenleg nem áll fent adófizetési kötelezettség energiaadó, vagy szénadó címen.¹⁰² Magyarországon ilyen differenciált adómentességi rendszerrel nem találkozhatunk. A három mentességi eset közül a megújuló energiából előállított villamos energia adómentessége rokonítható a svéd megoldással.¹⁰³

A bőkezű adókedvezmények mellett azonban az energiaigényes iparágak a teljes eladásuk 0,8%-át egy speciális visszaigénylési rendszeren keresztül visszanyerhetik. Az 1997-es bevezetése óta ez a rendszer teljesen változatlan.¹⁰⁴ A hazai szabályozás szintén lehetővé tesz adó-visszaigénylést, de ezt szintén nem szektor szerint határozza meg a magyar törvény, hanem felhasználási cél szerint.¹⁰⁵

Az 1991-ben bevezetett CO₂ adó egy teljes körű adóreform része volt, amely elsősorban a magas jövedelemadó mértéket kívánta meg csökkenteni.¹⁰⁶ A jövedelemadó csökkentése évente, körülbelül a GDP 4,6%-nak megfelelő veszteséget eredményezett,

⁹⁶ A környező országokkal ellentétben a svédek a villamos energiát két forrásból nyerik: a vízenergiából és a nukleáris energiából. Ezzel magyarázható, hogy relatíve alacsony ezen ipari szektor kapcsán az üvegházgázok kibocsátása.

⁹⁷ 1991-óta folyamatosan átalakították a rendszert. A legfőbb elv az volt, hogy az ipar és a villamos energia előállítás számára alacsonyabb adóterhet vessenek ki, mint a többi szektorra. in: Dörte FOUQUET et al.: *Energy and Environmental Tax Models From Europe and Their Link to Other Instruments for Sustainability: Policy Evaluation and Dynamics of Regional Integration*. 14.p; forrás (2012.08.09.): www.energytoolbox.org

⁹⁸ Environmental Tax Reform = környezetvédelmi adóreform. A Bizottság központi kezdeményezése, amelynek az Európai Unió szintjén és a tagállamok szintjén is meg kell valósulnia. Sokan az Ecological Tax Reform rövidítéseként is használják, ez a németek vonatkozásában jelenik meg a külföldi szakirodalomban.

⁹⁹ 2004-ig az ipari fogyasztók nem fizettek energiaadót és az általános szénadónak is csak az 50 %-át.

¹⁰⁰ A változás az Energiaadó Irányelv elfogadásával következett be. Lásd a részleteket a II. fejezetben.

¹⁰¹ Így a hatása ugyanaz, mint a korábbi adórendszernek. Lásd továbbá 2003/96/EK Tanácsi irányelv 15. cikkét. Így ez a szakpolitika teljesen harmonizált a 2003-as irányelv rendelkezéseivel.

¹⁰² FOUQUET et al.: *op.cit.* 15.p.

¹⁰³ SZAKÁCS Imre (2010): *Az adózás nagy kézikönyve*. Budapest, Complex Kiadó, 592.p.

¹⁰⁴ Working Paper (2007) *op.cit.*

¹⁰⁵ Lásd részletesen a hazai szabályozásról szóló III.4. fejezetet.

¹⁰⁶ A szakirodalomban ez az ún. tax shifting jelenség. A svédek a többi európai országgal ellentétben a jövedelemadó mértékét kívánták meg csökkenteni, miközben az energiatermékeket terhelő adók mértékét pedig növelni akarták. Ettől nagyobb zöld adóreformot 2004-ben végeztek, amikor is közel 3,3 milliárd eurót fordítottak a reformra, amely elsődlegesen az energiaadók növelését és a bevételeket terhelő adók mértékének a csökkentését célozta.

amelyet részben ellensúlyoztak a szén-dioxid és a kén adójából származó bevételek.¹⁰⁷ A kezdeti tervekben a jövedelemadót fizetők számára évente 200 svéd koronával kevesebbet kellett fizetniük. A munkáltatók által fizetett TB- hozzájárulások mértékét pedig 0,12%-kal kívánták csökkenteni.¹⁰⁸

A 2004-es adórendszer felülvizsgálata kapcsán számos célt határozott meg a svéd kormány. A szénadó tekintetében 18 %-os növelést terveztek; a dízel adóját literenként 0,10 svéd koronával akarták növelni; a háztartások és az üzleti szektor számára a villamos-energiaadó mértékét 0,01 svéd koronával akarták növelni kWh-ként. A reform 2005-ben új célkitűzésekkel folytatódott, mint például: az üzemanyagadó növelése a benzin esetén 0,15 svéd korona/liter és a dízel vonatkozásában 0,30 svéd korona/liter, vagy a háztartások és az üzleti szektor vonatkozásában további villamos-energiaadó emelés.¹⁰⁹

Az ökológiai témájú adózási intézkedéseket számos támogató program kíséri. A kormányzat 1996-ban határozta el, hogy az ún. Helyi Beruházási Programok (LIP)¹¹⁰ beindítását kezdi el támogatni azért, hogy a svéd önkormányzatokban kialakítsa az ökológiailag fenntartható társadalmakat. 2002-ben a LIP-et a Klimp¹¹¹ váltotta fel, amely az üvegházgázok kibocsátásának csökkentését sokkal jobban tudta kezelni, mint a LIP. Az 1998-2003 időszakban¹¹² a támogatások elérték a 650 millió eurót.¹¹³

A Svéd Környezetvédelmi Ügynökség (SEPA) 1997-ben arra a következtetésre jutott, hogy a svéd környezetvédelmi szakpolitika keretében a szén-dioxidadó alkalmas eszköz volt arra, hogy jelentősen csökkentsék a CO₂ kibocsátást.¹¹⁴ A 2000-es években megállapították, hogy 20-25%-kal kevesebb volt a CO₂ kibocsátás az új adórendszernek köszönhetően, mintha nem vezettek volna be semmit és maradnak az 1990-es évek elején kidolgozott struktúránál. A SEPA tag Bengt Johansson szerint a káros anyag kibocsátás visszaesésének majdnem 90%-a az új, már felülvizsgált adórendszernek, a maradék 10% pedig a beruházási támogatásoknak és az energiahatékonyságról szóló hivatalos programoknak köszönhető.¹¹⁵

¹⁰⁷ A bevételeknek a mértéke évente kb. a GDP 1,2%-nak megfelelő összeget tett ki.

¹⁰⁸ FOUQUET et al.: *op.cit.* 15.p.

¹⁰⁹ www.sweden.gov.se/sb/d/4426/a/30550.(2012.08.14.)

¹¹⁰ Local Investments Programmes.

¹¹¹ Climate Investment Programmes.

¹¹² www.sweden.gov.se/sb/d/5400/a/43594.(2012.07.23.)

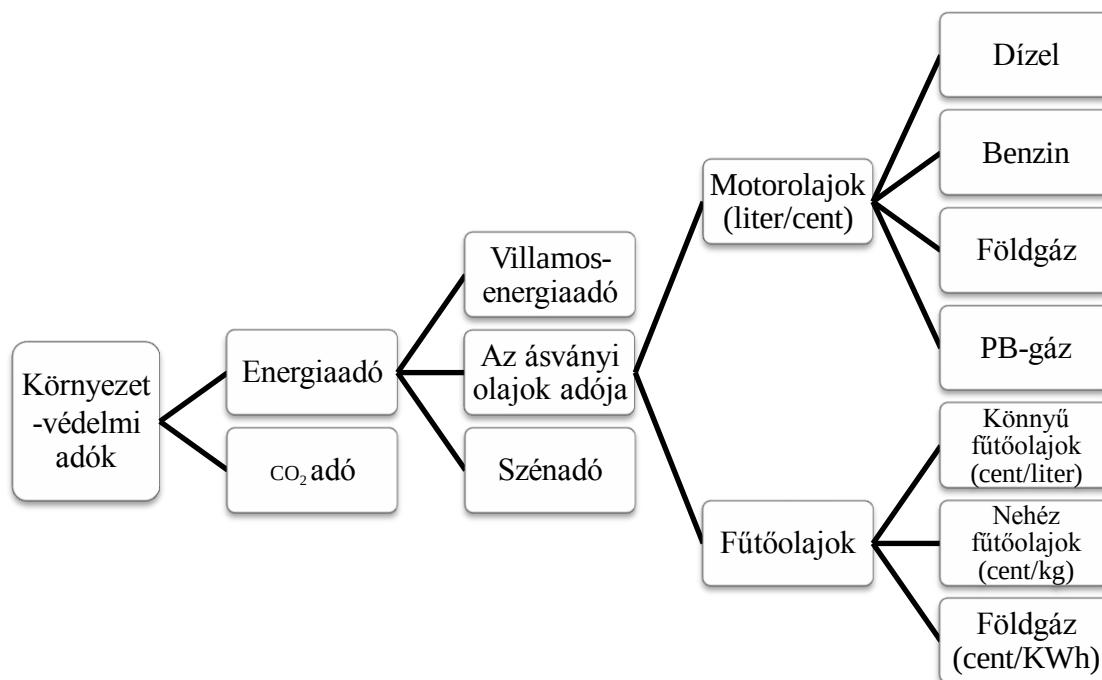
¹¹³ 2002 és 2006 között a Klimp programra 100 millió eurós támogatásokat fizettek ki.

¹¹⁴ Swedish Environmental Protection Agency (SEPA): „Environmental Taxes in Sweden – Economic Instruments of Environmental Policy.” Report 4745. (1997.) 52.p; forrás (2012.08.23.): www-sekon.slu.se

¹¹⁵ FOUQUET et al.: *op.cit.* 17.p.

III. 2. A német szabályozás

3.Ábra: A német környezetvédelmi adórendszer:

Forrás: saját szerkesztés

Az 1980-as években az Európai Unió keretén belül Németország mutatkozott a legaktívabbnak a környezetvédelmi politika területén.¹¹⁶ A németek mindig is elől jártak a kérdéskörben, így az energiaadó-rendszer nem új keletű, hiszen egészen 1950-től az ásványi olajok fogyasztása adókötelezettséget von maga után, különösen a közlekedés területén használatos üzemanyagok. Az energiaadók tárgyi hatálya legközelebb 1989-ben bővült, a földgáz adójának a bevezetésével.¹¹⁷ Azonban érdekes, hogy 2007-ig nem is beszélhetünk szénadóról. Ez tulajdonképpen az 1995-ös villamos-energiaadó rendszer eltörlésének köszönhető, a német szénipart pedig erősen támogatták ebben az időszakban.¹¹⁸ Ez a rendszer értékarányos volt, és különbséget tett a háztartások és az ipar adóztatásában.¹¹⁹ Azonban Németország egy iparosodott és sűrűn lakott ország, a Kyoto kiegészítő jegyzőkönyv elfogadása óta folyamatosan meg kell felelnie a kötelezettségvállalásoknak, így a CO₂ adóra nagy hangsúlyt fektetnek¹²⁰. 1997 tavaszán, az Európai Tanács Környezetvédelmi

¹¹⁶KLOK (2002): *op.cit.*55.p.

¹¹⁷Working Paper (2007): *op.cit.*40.p.

¹¹⁸Working Paper (2007): *op.cit.*40.p

¹¹⁹Working Paper (2007): *op.cit.*40.p

¹²⁰ Mindig is nagyon ambiciózusak voltak a CO₂ területén, hiszen már 1990-ben vállalták – és a többi tagállamnak is javasolták, hogy kövessék a jó példájukat – hogy 2005-re az 1987-es szinthez viszonyítva 25%-kal csökkentsék a káros gázok kibocsátását. Ennek érdekében született meg az ETR reform is.

Minisztereinek csúcstalálkozóján a németek arra a meglepően határozott lépésre szánták el magukat, hogy 1990 és 2010 között 25%-kal csökkentik az üvegházhatású gázok¹²¹ kibocsátását¹²².

1999 és 2003 között az ETR-nek köszönhetően a német energiaadó-rendszer¹²³ számos változáson ment keresztül.¹²⁴ Ennek megfelelően a közlekedési üzemanyagok adója, így különösen a dízel és a benzin adója folyamatosan növekedett és elérte a 154 euró/1000 liter értéket is, így a növekedés mértéke a benzin esetében 31 %-os, a dízelnél 48%-os. A könnyű fűtőolajok adója is emelkedett 50%-kal, és a fölgáz adója is emelkedett ugyanebben az időszakban a kétszeresére.¹²⁵ A nehéz fűtőolajok adója 2000-ben, majd 2003-ban ismét nőtt. Érdekes tény, hogy a nehéz fűtőolajok felhasználása a villamos energia előállításában energiaadó köteles, ellentétben Dániával, ahol minden villamos energia előállításra használt energiatermék adómentességet élvez. 1999-ben új adónemként a villamos-energiaadót vezették be, amelynek a mértéke egy 5 éves terv következtében folyamatosan nőtt. Ebben az időszakban, részben az ETR reformnak köszönhetően a környezetvédelmi adóbevételek folyamatosan emelkedtek: a reform előtti időszakban a GDP 2,1%-a volt, 2003-ban pedig 2,7%-ra nőttek a bevételek. A soron következő években azonban ismétlen egy csökkenés volt tapasztalható a GDP 2,2 %-ra¹²⁶ csökkentek a bevételek, amely az EU-27 átlaga alatt található, amely abban az időben 2,6% volt.¹²⁷

Ha a német energiaadó-rendszert elemezzük elengedhetetlen két időszak között különbséget tenni: az 1999. előtti és utáni¹²⁸ időszakok között. Ez az 1999-ben bevezetett ETR miatt van, hiszen a bevételek annak köszönhetően nőttek, hogy növelték az energiaadó mértékeket. Az ETR lényege egy adózásban bevezetett struktúraváltás, ahol az energiaadó mértékek növelése mellett párhuzamosan csökkentették a munkát terhelő adókat, így különösen a munkáltatók és munkavállalók járulékfizetési kötelezettségeit.¹²⁹ A németek ezt az éles irányváltást az energiapolitikában azért tették, hogy az embereket és a vállalkozásokat

¹²¹Mint a CO₂, CH₄, és NO₂.

¹²²FOUQUET et al.: *op.cit.* 20.p.

¹²³Tulajdonképpen az energiaadó felépítése nagyban hasonlít a svéd megoldáshoz, de nem annyira cizellált. A magyar rendszerben az ásványi olajok a jövedéki adó tárgyi hatálya alá tartoznak, de ettől eltekintve az adó tárgyak megegyeznek a német rendszerével.

¹²⁴Working Paper (2007): *op.cit.* 41.p.

¹²⁵Working Paper (2007): *op.cit.* 41.p.

¹²⁶2010-es adat.

¹²⁷Taxation trends in the European Union: data for EU Member State, Iceland and Norway. 2012, 96.p; forrás (2012.08.11.): <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

¹²⁸Az 1999. utáni időszak annyival másabb, hogy új adónemként a villamos-energiaadóját vezették be és a már meglévő adónemek mértékeit – különösen az ásványi olajokét – megemelték.

¹²⁹Stefan SPECK: The design of carbon and broad-based energy taxes in European Countries, 48.p; forrás (2012.08.25.): www.vjel.org

a jobb energiahatékonyság és energiatakarékosság elérésére, és a megújuló energiaforrások használatára ösztönözzék.¹³⁰ A villamos-energiaadóból származó összes adóbevételt erre a váltásra használták fel, amelynek mértéke megközelítőleg az összes bevétel 32%-a volt.¹³¹ A bevételek legnagyobb részét – 50 %-át meghaladóan – az üzemanyagok adója, így a benzin és a dízel adója teszik ki. Az adózási tendenciaváltási programra 2003-ban 18,6 milliárd eurót fordítottak, amely a GDP-jük 0,9%-a.¹³²

Ezeket a változtatásokat speciális az energiatermékekre vonatkozó adózási előírások kísérték, különösen az üzemanyagok területén. Az érintett energiatermékek vonatkozásában az alábbi iparágakra vonatkoztak az előírások: feldolgozóipar, mezőgazdaság, halászat, erdészet.

Az összes feldolgozóipari, mezőgazdasági, halászati és erdészeti vállalat adókedvezményben részesül¹³³, amely a villamos energia, a fűtőolaj, és a földgáz adókulcsainak 40 %-ig terjed ki.¹³⁴ Azonban ez a kedvezmény csakis azon vállalatok vonatkozásában él, amelyeknél az éves energiafogyasztás mértéke meghaladja az 512, 5 eurót. Máshogy kifejezve: addig kell fizetni teljes összegű energiaadót ezeknek a vállalatoknak, amíg az éves energiafogyasztásuk eléri az 512,5 eurót, ha pedig meghaladja életbe lép a fentebb említett kedvezmény.¹³⁵ Az új adótörvény és a reform keretében Németország azt a megoldást választotta, hogy az energiaigényes iparágak vonatkozásában, különösen a feldolgozóipar területén adókedvezmények széles skáláját biztosítják annak érdekében, hogy ezen területek versenyképessége ne essen vissza, így ne kerülhessenek előtérbe a külföldi vállalatok, termelők.¹³⁶ Az erre vonatkozó engedélyt először az Európai Bizottságtól kellett megkérniük. A kezdeti 80%-os adókedvezményt először 3 évre engedélyezte a Bizottság. Ugyanakkor nemzeti szinten ezzel elégedetlenek voltak, hiszen alapvetően a kedvezményt a fentebb felsorolt szektorok vonatkozásában azért kívánták a németek alkalmazni, hogy fejlesszék az energiatakarékossági követelményeiket. Végül 2000-ben egészen 2006-ig, az általuk igényelt 5 éves időszakra engedélyezte az Unió csúcsszerve a kedvezményeket.¹³⁷

Ezen felül létezik a feldolgozóipar vonatkozásában az adózás területén egy lehetőség,

¹³⁰FOUQUET et al.: *op.cit.*20.p.

¹³¹Working Paper (2007): *op. cit.*41.p.

¹³²Working Paper (2007): *op.cit.*41.p.

¹³³A megoldás a svédhez hasonló, így a németek is a szektorok szerint biztosított kedvezmények-rendszerét választották, ellentétben a magyar megoldással.

¹³⁴Working Paper (2007): *op.cit.*42.p.

¹³⁵SPECK: *op.cit.*49.p.

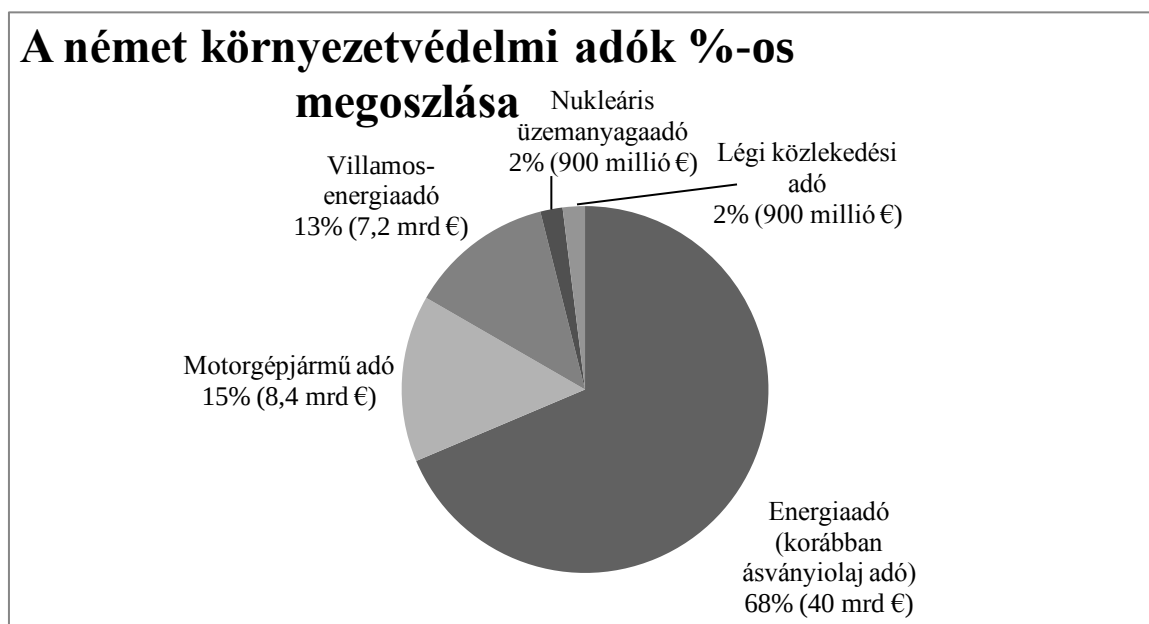
¹³⁶FOUQUET et al.: *op.cit.*22.p.

¹³⁷Stefan SPECK et al. (2006): *op.cit.*269.p.

amelyet alkalmazhatnak: „az adott vállalat visszatérítési igényre jogosult abban az esetben, hogy ha az energiaadó terhelése magasabb, mint az adott vállalat által kifizetendő csökkentett munkát terhelő járulékok mértéke.”¹³⁸ Azonban a visszatérítés összege jelenleg csak a különbség 95%-át éri el.

Az alábbi példa jól szemlélteti, hogy a feldolgozóipar hogyan szembesül a jelentős adókedvezménnyel. 2004-ben a standard villamos-energiaadó mértéke 20,5 euró/MWh volt. A fentebb felsorolt szektorokba sorolható nagyvállalatokat egy ún. *hatékony energiaadó* mérték terheli, amely a standard érték 60%-át jelenti, azaz 12,3 euró/MWh. A feldolgozóiparnak lehetősége volt azonban ezen érték harmadát, vagyis 0,62 euró/MWh mértéket befizetni, amennyiben eleget tettek az „adófelsőhatár” követelményének.¹³⁹

4. Ábra¹⁴⁰:

Forrás: www.destatis.de/EN/FactsFigures/NationalEconomyEnvironment/Environment/EnvironmentalEconomicAccounting/EnvironmentalProtectionMeasures/Current.html

2007-ben az adózási rendszer egy kisebb felülvizsgálaton ment keresztül azzal, hogy az adómértéket a „teljes adómértékre” egészítették ki és a 60%-os kedvezmény szabálya továbbra is élt az 1999 előtti adómértékeknél. A következő lépés 2011-ben következett be, amikor is elhatározták, hogy a nukleáris fűtőanyagokat megadóztatják; csökkentik a kivételek

¹³⁸Working Paper (2007): *op.cit.*42.p.

¹³⁹Working Paper (2007): *op.cit.*42.p.

¹⁴⁰Forrás(2012.07.24.): www.destatis.de/EN/FactsFigures/NationalEconomyEnvironment/Environment/EnvironmentalEconomicAccounting/EnvironmentalProtectionMeasures/Current.html, 2011-ben 57,5 milliárd eurós költségvetési bevételt jelentettek a környezetvédelmi adók. Ebből a legnagyobb arányt az energiaadó tette ki. A teljes adóbevételhez képest a környezetvédelmi adók annak 10%-át teszik ki.

számát az energiaadó vonatkozásában.¹⁴¹ A reform keretében szó került az egyik leggyorsabban fejlődő és a legtöbbször által igénybe vett közlekedési ágazat, a repülés megadóztatásáról. Jelenleg az Európai Unióban nagy ellenállás lenne a *kerozinadóval* kapcsolatban¹⁴², így ez jelenleg még elméleti síkon létezik, viszont 2012-ben az EU elhatározta azt, hogy a kibocsátás-kereskedelem részévé emelik a repülést. A nukleáris energiával kapcsolatban a plutónium és az urán grammonkénti mennyiségeit teszik adókötelessé, amelynek mértéke 145 euró/gramm. Ez az érték 2016-ig korlátozott¹⁴³. Ezzel szeretnék elérni a németek, a fukushimai atomkatasztrófa tekintetével, hogy az atomerőművek, így a nukleáris energiaellátás jelentősége csökkenjen.

¹⁴¹Environmental Tax and Fiscal Reform Elements in Germany, egy lisszaboni előadás, 2011. április 19. 3. slide; forrás (2012.08.22.):www.geota.pt

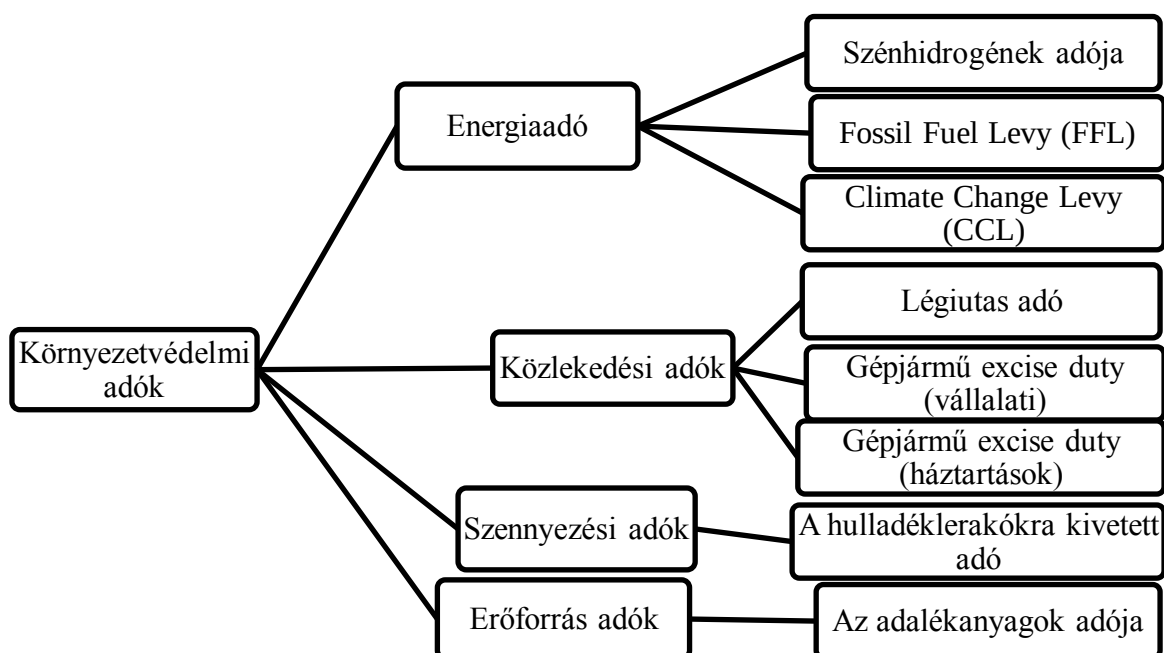
¹⁴²Ugyanis megvethető, hogy bármelyik tagállam a javaslatot, így csak újabb „rémálom” jönne létre az EU-ban, mint a II. 1. fejezetben részletezett Energiaadó Irányelvvel kapcsolatban.

¹⁴³A korlátozottság azt jelenti, hogy a 350 euró/gramm értékhatárt nem lépheti át az adó. Ezzel is azt próbálják szimbolizálni, hogy a nukleáris energia által okozott externáliákat internalizálják.

III. 3. Az energiaadó az Egyesült Királyságban

A Skandináv országok struktúrájához képest az Egyesült Királyság energiaadó-rendszere egyszerű felépítésű. Ehhez képest a magyar megoldás még egyszerűbb, hiszen nálunk a 21. században jelentek meg az instrumentumok, így gyakorlati tapasztaltunk alig volt. Az angol rendszer erősen támaszkodik az üzemanyagokra kivetett adóbevételekre. A skandinávokkal ellentétben itt nem beszélhetünk egy általános energiaadó-rendszerről, amely az energiahordozókra épül, mint például a földgázra, a szénre, és a villamos energiára. A környezetvédelmi adók struktúrája alapvetően megfelel az EU-s felosztásnak, de az al csoportok beosztása nem.

5.Ábra: Az angol környezetvédelmi adók és bennük az energiaadó-rendszer

Forrás: saját szerkesztés

Angliában is régóta léteznek a környezetvédelmét szolgáló adónemek, ezek közül az első¹⁴⁴ és jelenleg is hatályban lévő *szénhidrogén adó*. 1915-re az adómértékét megduplázták.¹⁴⁵ A költségvetés 1928-ban, majd 1993-ban emelte a mértéket, és átnevezte „*fuel duty escalator*”¹⁴⁶-ra az adót. Minden évben növelték az adómértékét az inflációra hivatkozva. Az adóalapját a következő szénhidrogének jelentik: benzin, dízel, a

¹⁴⁴1909-től kezdve létezik az adónem, de azóta számos változáson ment keresztül.

¹⁴⁵Ez gallononként 6 régi pennyt jelentett.

¹⁴⁶Magyarul: az üzemanyagok fogyasztási adójának évről évre lépcsőzetesen történő emelése.

légiközlekedésben felhasznált benzin, a közúti közlekedésben felhasznált üzemanyagok, a nehézelajok és a bioetanol.¹⁴⁷ A rendszer ismeri az adómentességet azon szénhidrogének vonatkozásában, amelyeket nem motorikus használatra alkalmaznak.¹⁴⁸

Az angol kormányzat 1990-ben vezette be az ún. *Fossil Fuel Levy*¹⁴⁹ (FFL) rendszert, amely alanyi hatályát tekintve minden¹⁵⁰ fogyasztóra kiterjed, tárgya a villamos energia.¹⁵¹ Az új adónem célja a megújuló energiaforrásokból történő villamos energia előállítás támogatása volt.¹⁵² Az adót értékarányos adóként vezették be, amely hasonlóságot mutat az 1990-es évek eleji német villamos-energiaadó rendszerhez képest. Kezdetben az FFL-ből származó bevételek legnagyobb részét a nukleáris energia, míg a kisebb részét a megújuló energiák támogatására használták fel.¹⁵³ 1998-at követően azonban a nukleáris energia nem részesült az FFL bevételekből származó támogatásokból. Ehelyett a megújuló energiákat kezdték el támogatni az FFL forrásokból. Az adó 1992-ben tetőzött¹⁵⁴, 2003-ban pedig nulla¹⁵⁵ volt.¹⁵⁶ A nulla érték jelenleg is létezik¹⁵⁷, és ennek eredményeként az FFL rendszert még nem törölték el.¹⁵⁸

2001-ben vezette be a kormány, mint új gazdasági eszközt¹⁵⁹, a *Climate Change Levy*¹⁶⁰-t (CCL). A CCL-t a nem háztartási energiafelhasználásra, így kereskedelmi és ipari felhasználására alkalmazzák¹⁶¹, vagyis a háztartási felhasználásra¹⁶² nem vonatkozik az adó.¹⁶³ A célja a vállalatok ösztönzése arra, hogy gazdaságosabban használják az energiákat, amely tulajdonképpen az üvegházgázok csökkenéséhez vezet.¹⁶⁴ 2001-től kezdve a CCL hatálya kiterjed a szén, a földgáz, a villamos energia és a Pb-gáz fogyasztására.¹⁶⁵ A CCL-ből

¹⁴⁷Review of Environmental Taxes in the UK Environmental Accounts, 2006. augusztus. EUROSTAT/B1 Grant Agreement No. 71401.2005.001-2005.302., 21. p; forrás (2012.07.23.):<http://circa.europa.eu>

¹⁴⁸Review (2006): *op.cit.*21.p.

¹⁴⁹Magyarul: fosszilis tüzelőanyagokra kivetett adók.

¹⁵⁰Az Egyesült Királyság területén mindenre kiterjed, kivéve természetesen Észak-Írországot.

¹⁵¹Working Paper (2007): *op.cit.*49.p.

¹⁵²Review (2006): *op.cit.*23.p.

¹⁵³Review (2006): *op.cit.*23.p.

¹⁵⁴Ez a villamos-energia végfelhasználói árak a 11 %-át jelentette.

¹⁵⁵Először Angliában és Walesben, 2002 áprilisában vezették be, majd később Skóciában 2002 novemberében.

¹⁵⁶SPECK: *op.cit.*53.p.

¹⁵⁷A CCL rendszer bevezetése miatt csökkentették le a mértékét egészen nullára.

¹⁵⁸Working Paper (2007): *op.cit.*49.p.

¹⁵⁹Ez tulajdonképpen a kyotói egyezmény követelményeinek való megfelelés hatására fogant meg.

¹⁶⁰Magyarul: klímaváltozással kapcsolatos adók beszedése. Annak ellenére, hogy nem konkrétan energia-, vagy szénadónak hívják, természetét tekintve megegyezik a többi tagállambeli szén-/energiaadóval.

¹⁶¹Ez alól természetesen a jogalkotó meghatározott kivételeket, így: a villamos energia előállítására felhasznált üzemanyagok, a nem energetikai célzattal felhasznált üzemanyagok és az új megújuló energiaforrásokból (nap- és szélenergia) előállított villamos energia.

¹⁶²Emellett a közlekedési ágazatra sem terjed ki az adó.

¹⁶³SPECK: *op.cit.*54.p.

¹⁶⁴Review (2006): *op.cit.*25.p.

¹⁶⁵Working Paper (2007): *op.cit.*49.p.

származó bevételeket az angol adórendszer megreformálására használják fel, amely tulajdonképpen Uniós szinten az ETR rendszer megvalósítását jelenti.¹⁶⁶ 2001 és 2007 között az adómértékek konstansak, ez pedig arra utal, hogy az árváltozás tulajdonképpen az árfolyam béli változások függvénye.¹⁶⁷

Itt is találkozhatunk különleges adózási kedvezményekkel, amelyeket a fentebb ismertetett országok megoldásai ihlettek. Az energiaigényes vállalatok 80 %-os adókedvezményre jogosultak, amennyiben szigorú célkitűzéseket vállalnak az energiahatékonyság javítása érdekében.¹⁶⁸ Hasonló megoldást Németország alkalmaz az energiaigényes vállalatok esetében, hazánkban ez a megoldás ismeretlen. Az Egyesült Királyság iparának a nemzetközi versenyben tapasztalt visszaesésének köszönhetően vezették be ezeket a rendelkezéseket¹⁶⁹. A kormánynak a célja ezzel az volt, hogy feltételes adókedvezményeket biztosítsanak az energiaigényes iparágak részére.¹⁷⁰ Az újfajta megközelítés mögött az a koncepció áll, hogy ha a vállalatok Klímaváltozási Szerződéseket¹⁷¹ kötnek, amelyek jogilag kötelező erővel bírnak, így a szerződésben vállalt energiahatékonysági/takarékossági célok megvalósítása mellett adókedvezményekben részesülhetnek.¹⁷² Nem vonatkozik a CCL rájuk, így adómentességet élveznek a megújuló energiaforrások, a nagy hatékonyságú hő- és villamos energia (CHP) és a háztartások. A nukleáris energia nem képez kivételt.¹⁷³

A CCL rendszer bevezetésével alacsony adóbevételekre¹⁷⁴ tettek szert, amelyeket az angol iparágak részére a munkáltatók csökkentett mértékű TB- járulékain keresztül osztottak újra szét.¹⁷⁵ Így ez a szakpolitika lehetővé teszi azt, hogy a teljes adóteher mennyisége változatlan marad, amellet, hogy a különböző vállalatokat más-más módon érinti. Például¹⁷⁶

¹⁶⁶ Working Paper (2007): *op.cit.*49-50.p.

¹⁶⁷ Policy Network, Briefing Paper: The politics of climate change in the UK 4. (2008); forrás (2012.08.10.): www.policy-network.net

¹⁶⁸ OECD Environment Programme, Working Paper: The United Kingdom Climate Change Levy: A study in Political Economy; forrás (2012.07.30.): <http://search.oecd.org>

¹⁶⁹ A versenytorzulás rövidtávon mindenhol várható, de itt, mint egyetlen kivételt tekintve hosszú távon is megvalósult. Ennek részben az az oka, hogy a Királyság az egyetlen tagállam az EU-ban, ahol az adóreformot nem a háztartások szektorában valósították meg. A negatív hatás ellensúlyozására 4 eszköz ismeretes: (1) adóbevételek visszaforgatása, (2) adómentesítés, (3) adóráták csökkentése, (4) határ menti igazgatás (erre az uniós tagállamok közötti kereskedelembe nincs lehetőség); In: KISS (2005) *op.cit.*144.p.

¹⁷⁰ OECD: *op.cit.*92.p.

¹⁷¹ Ezek önkéntes megállapodások, amelyeket a vállalatok, mint jogalanyok szabad akarat-elhatározásukból köthetnek meg a környezetvédelmi hatóságokkal, amelyben vállalják, hogy a hosszú távú szennyezést és kibocsátást csökkentik.

¹⁷² OECD: *op.cit.*92.p.

¹⁷³ FOUQUET et al.: *op.cit.*19.p.

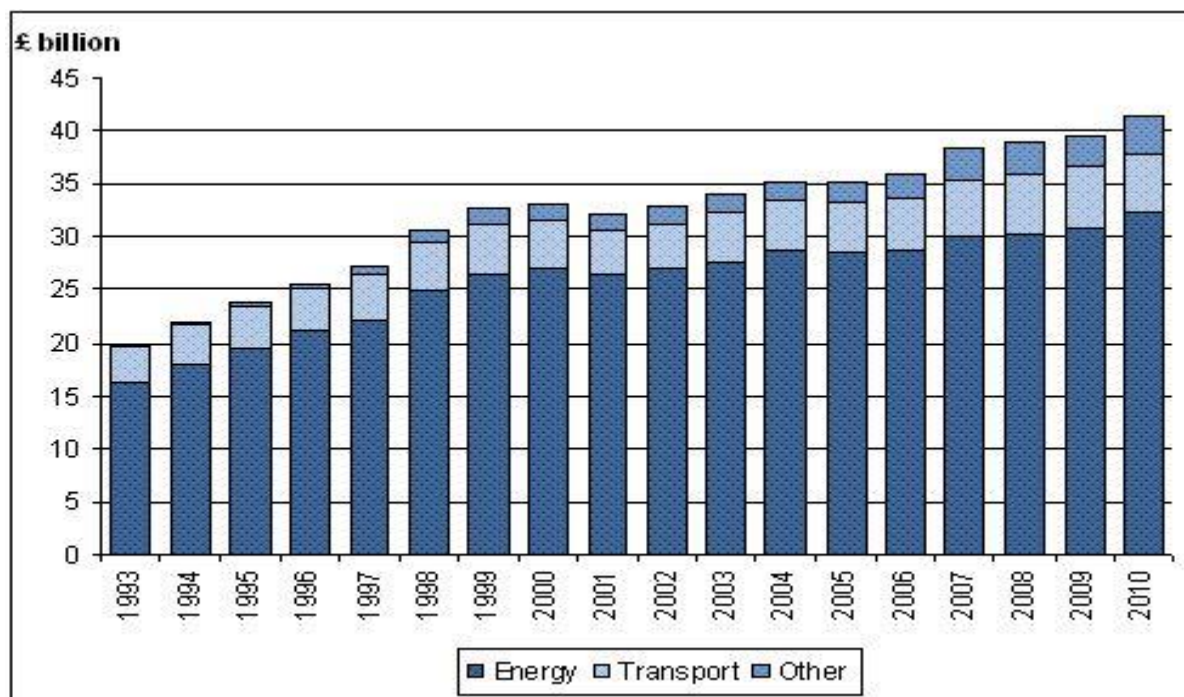
¹⁷⁴ Kb. a GDP 0,1%-át jelenti az alacsonyság.

¹⁷⁵ OECD: *op.cit.*83.p.

¹⁷⁶ SPECK: *op.cit.*55.p.

egyes ágazatok¹⁷⁷ profitálnak az újraelosztási intézkedésekből, mások pedig nem¹⁷⁸. Az így kialakult újraelosztási rendszer csakis az ipart¹⁷⁹, mint szektort érinti, hiszen az itt található vállalatok az alanyai a CCL adónak.

6.Ábra: A környezetvédelmi adóbevételek megoszlásának az aránya¹⁸⁰

Forrás: www.ons.gov.uk/ons/rel/environmental/environmental-accounts/2011/environmental-taxes.html

¹⁷⁷Ezek a munkaigényes ágazatok, ellentétben az energiaigényesekkel.

¹⁷⁸Őket nevezzük a nettó veszteseknek, akiknek a CCL rendszerbevezetése miatt a nettó adóterhük magasabb lett.

¹⁷⁹Ezzel ellentétben Németországban az ETR politikanak köszönhetően az egész gazdaságot érinti az energiafogyasztás után fizetendő energiaadó, amely így a munkáltatók és munkavállalók nyugdíj járulék és egyéb munkához kapcsolódó befizetéseiket csökkenti.

¹⁸⁰Forrás (2012.07.10.):

www.ons.gov.uk/ons/rel/environmental/environmental-accounts/2011/environmental-taxes.html

Sorban: energia, közlekedés és egyéb kategóriák.

III. 4. A hazai szabályozás

A 2004-es EU-s csatlakozásunk kapcsán került bevezetésre az energiaadó¹⁸¹, amellyel Magyarország eleget tett a jogharmonizációs kötelezettségének. Bevezetésével inkább a fiskális, mint a környezetvédelmi jellege érvényesült, hiszen nem készült hatástanulmány a környezeti károk költségeinek a felmérésére, illetve nem az uniós irányelvben meghatározott minimum mértéket alkalmazták, hanem a költségvetés bevételi szükségleteihez szabták az adó mértékét.¹⁸² Fontos hangsúlyozni, hogy az energiaadó nem a költségvetési bevétel növelésének az eszköze, hanem a célja a fenntartható fejlődés elérése, a környezet védelme. A kívánt hatást akkor érhetjük el, ha a bevételeket részben ilyen célokra visszaforgatjuk.¹⁸³ Félő, hogy a költségvetés a gyengébb ellenállás irányába mozdul és az energiaadó bevezetése nem a környezetvédelmi célok elérését, hanem a költségvetés éhségének a kielégítését szolgálja elsősorban.¹⁸⁴

Az energiaadó (1) egyfázisú; (2) közvetett adóztatást valósít meg; (3) fogyasztási adó, amely (4) áfa-alapot képez.¹⁸⁵ Az *egyfázisú* jelleg alapvetően azt jelenti, hogy a hatósági ár felett felszámított adóhoz kapcsolódó fizetési kötelezettséget a termék forgalmazásának azon pontjához kapcsolja, ahol a termék felhasználója ténylegesen beazonosítható. A szabályozás a jövedéki adóval rokon, hiszen ezt az adónemet is egyszer kell megfizetni. A törvény ezzel a megoldással lecsökkenti az adófizetésre kötelezettek számát, továbbá azt is biztosítja, hogy a lakossági fogyasztók direkt adómentességet élvezzenek, az általuk vásárolt energiát ne terhelje adó. Alapvetően egy *fogyasztási adóról* beszélhetünk, vagyis az energiaterméket ténylegesen felhasználót terheli a fizetési kötelezettség, a végső fogyasztó viseli az adóterhet, mivel a termékhez kötődő adók az árat költségtényezőként növelik. Az adót az adóalanynak kell megfizetnie a központi költségvetés részére. A *közvetett* adóztatás lényege alapvetően abban ragadható meg, hogy az adóalany és az adóterhet viselő végső fogyasztó személye elválik egymástól. Ez alapján megállapítható, hogy annak ellenére, hogy a gazdasági szereplők és a közintézmények nem adóalanyok, az adóterhet közvetve mégis ők viselik, ezáltal a törvény célja érvényre jut. Az energiaadó az általános forgalmi adóról szóló

¹⁸¹2003. évi LXXXVIII. törvény az energiaadóról (továbbiakban Etv.).

¹⁸²SIMON István (szerk.): Pénzügyi Jog II. Budapest, 2007, Osiris Kiadó, 285. p.

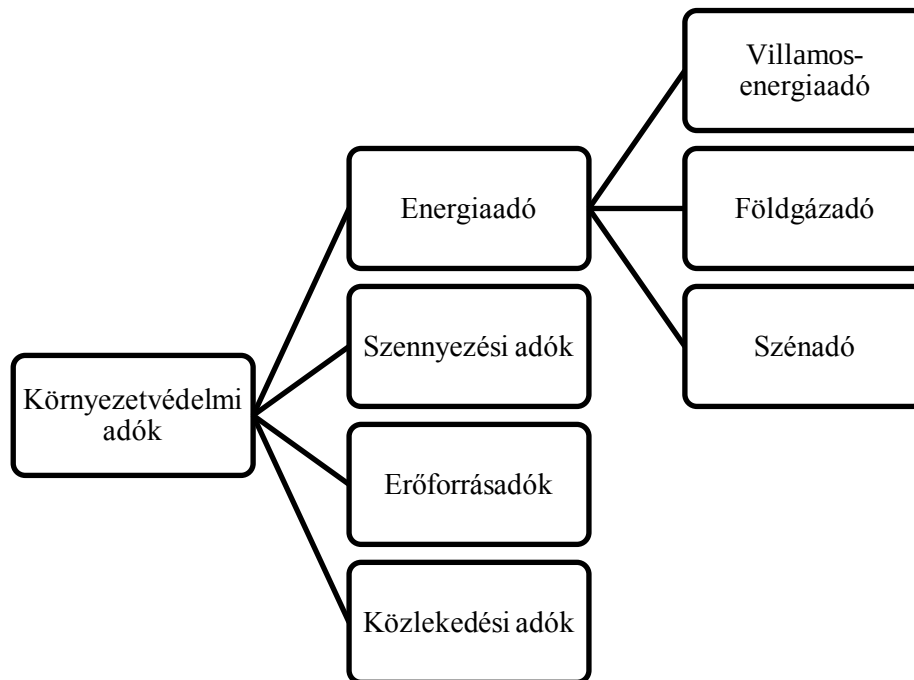
¹⁸³HERICH (2006): *op.cit.*493.p.

¹⁸⁴HERICH (2006): *op.cit.*491.p.

¹⁸⁵NAGY Zoltán-OLAJOS István-RAISZ Anikó-SZILÁGYI János Ede (2010): Környezetjog II. kötet – Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből, Miskolc, Novotni Alapítvány.95.p.

törvény¹⁸⁶ értelmében *áfa-alapot* képez. Így a jövedéki adóhoz hasonlóan az ár egy részét képező energiaadóra is felszámítódik az áfa¹⁸⁷.

7.Ábra: A energiaadó helye a magyar környezetvédelmi adórendszerben

Forrás: saját szerkesztés

Az adó tárgya nem más, mint az *energia*. Az energia a szabályozásban egy gyűjtőfogalmat jelent, amely három energiahordozót takar: (1) villamos energia; (2) földgáz; (3) szén. Kezdetben csupán az első két pontban megjelölt energiatermékekre vonatkozott az adófizetési kötelezettség, hiszen a szénre átmeneti mentességet kapott az országunk. A szén adómentességét alapvetően szociális és gazdasági megfontolások alapján vonták ki az adófizetési kötelezettség alól. Az uniós direktíva nem ad lehetőséget a teljes kivonás alól, ezért Magyarország tárgyalásokat folytatott azért, hogy átmeneti mentességet szerezzen. Ez a kedvezményünk 2009. január 1-ig tartott¹⁸⁸. Számos Uniós országban az adó hatálya alá tartoznak az ásványolajtermékek, de hazánkban a kőolaj és a földgáz adóztatása a jövedéki adó hatálya alá tartozik.

A törvény differenciálja az *adóalanyokat*, és az adókötelezettségük keletkezését. Az Etv. szabályozása értelmében az *adókötelezettség* több elemet ötvöz. Az elemek együttes fennállása esetén kell az adóalanyoknak meghatározott tevékenységük után, bizonyos energia

¹⁸⁶2007. évi CXXVII. törvény.

¹⁸⁷2012. január 1-től mértékét tekintve 27%.

¹⁸⁸Az Etv-t módosító 2008. évi LXVIII. törvény 11.§ (2) bekezdése, 15.§-a, 18.§-ának (2) bekezdése és 19.§-ának (2) bekezdése tartalmazza az új szabályozást.

menntiség alapján energiaadót fizetniük, amely pénzösszeg a központi költségvetést illeti meg. A környezetvédelmi adóztatás célkitűzéseire igazodva az adó azt a személyt kell, hogy terhelje, aki az energiaterméket ténylegesen felhasználja, elfogyasztja. Az uniós irányelv rendelkezései alapján, továbbá az adóigazgatási szempontok miatt a felhasználók széles köre nem tehető adóalannyá, ezért az adóterhet rájuk közvetetten jelenik meg, így az adóalany személye – a közvetett adók sajátosságaként - elválik az adóterhet ténylegesen viselőtől¹⁸⁹. A törvény három alanyi kört különböztet meg, akiket összességében *adóalanyoknak*¹⁹⁰ nevez: (1) energiakereskedő¹⁹¹; (2) felhasználó¹⁹²; (3) előállító. Az *energiakereskedő* fizetési kötelezettsége, vagy a felhasználóknak történő energiaértékesítéssel, vagy pedig a saját célra történő energia felhasználással keletkezik.¹⁹³ Nem tartozik fizetési kötelezettséggel akkor, amikor lakossági fogyasztóknak értékesít energiát, hiszen ezen felhasználók szerepe abban speciális, hogy ők saját háztartásuk fogyasztásának céljaira vásárolnak energiát és a vásárolt energiával nem folytatnak jövedelemszerzésre alkalmas tevékenységet¹⁹⁴. A *felhasználó* esetében erősen differenciált a fizetési kötelezettség, az alapvetően három fő mozzanathoz kötődik. Első esetben a felhasználó adófizetési kötelezettsége azáltal keletkezik, hogy belföldön közvetlenül a termelőtől¹⁹⁵, vagy a szervezett piacról¹⁹⁶ energiát vásárol. Ilyen esetekben az adókötelezettség a feljogosított fogyasztónak az energia előállítójától (erőműtől) vagy a szervezett piacról történő vásárlással keletkezik. Szintén a jogalkotó törvényi kivételként jelöli meg a lakossági fogyasztó vásárlását. Az EU-s csatlakozásunk miatt a másik két eset az Európai Unióhoz kapcsolódik:

(1) amikor a felhasználó az EU más tagállamából vásárol energiát;

(2) és amikor a felhasználó EU-n kívüli, ún. harmadik országból vásárol energiát.

Ezt az energia *importálásának* nevezzük. Amennyiben az importáló továbbadási céllal importál, a vámkezeléskor nem kell az adót megfizetnie, az adókötelezettség majd a forgalmazás későbbi fázisában fog keletkezni. A jogalkotó szintén törvényi kivételként jelöli meg a lakossági fogyasztók körét, hiszen az előző két esetben, hogy ha ilyen személy vásárol energiát tagállamból, vagy harmadik országból az adómentességet eredményez¹⁹⁷. Ezen kívül

¹⁸⁹ BORKA Norbert (2004): Az energiaadóval kapcsolatos szabályozás. Adóvilág, 2004. 6. szám 11.p; forrás (2012.07.11.):www.nav.gov.hu

¹⁹⁰ Etv. 3.§ (2) bek.

¹⁹¹ Etv. 2.§ 5. pont.

¹⁹² Etv. 2.§ 6. pont.

¹⁹³ Etv. 3.§ (1) bek. b) és g) pontok.

¹⁹⁴ Etv. 2.§ 14. pont.

¹⁹⁵ Etv. 2.§ 19. pont.

¹⁹⁶ Etv. 2.§ 17. pont.

¹⁹⁷ Etv. 3.§ (1) bek. c), d), e) pontok.

a törvény két kisebb esetkört is említ:

- (1) ha a felhasználó energiaadóval nem terhelt energiát vásárol, vagy használ fel;
- (2) ha szén vásárlásakor valótlan nyilatkozatot tesz az energiakereskedőnek arról, hogy lakossági fogyasztó.

A harmadik alanyi kör az *előállító*. Ilyen személynek kell tekinteni azt, aki energiát saját felhasználásra termel, állít elő. Ez a mozzanat elegendő arra, hogy az előállítónak adófizetési kötelezettsége keletkezzen. Egyes esetekben a törvény kivételeket állapít meg. Az Etv. 3. § f) pontjában felsorolt kivételek környezetpolitikai indokokat jelenítenek meg, annak érdekében, hogy az energiafelhasználás csökkenjen, a megújuló energiák felhasználási aránya javuljon.

Az energiaadó az energia termékek mennyiségére kivetett adó. Az energiaadó *alapja* ¹⁹⁸ az energiaköteles termékek mennyisége, a villamos energia esetében megawattórában, a földgáz esetében giga joule-ban, a szén esetében ezer kilogrammban mérve meghatározott mennyiség. *Mértéke* ¹⁹⁹ magyar forintban van meghatározva, így a befizetendő összeget úgy kapjuk, hogy az adó alapját beszorozzuk annak mértékével. Jelenleg hatályos törvényünk rendelkezése szerint villamos energia esetében 295 Ft/ MWh, földgáznál 88,5 Ft/GJ, szénél pedig 2390 Ft/1000 kg.

Hasonlóan a tagállami gyakorlathoz, Magyarországon is lehetőség van *adó-visszaigényléssel* élni. Ennek első esete, amikor villamos energia előállításához használnak fel energiatermékeket²⁰⁰. A jogalkotó a *kettős adóztatás* elkerülése érdekében alakította ki ezt a lehetőséget, hiszen maga az energiatermék beszerzése és a villamos energia előállítása adóköteles. Így ha a villamos energiát előállították, a beszerzéskor megfizetett adó később visszaigényelhető, és az energiaadót az előállított villamos energia után kell megfizetni²⁰¹. A következő – a törvény b) pontja – az erőműveknek és a személyeknek biztosít lehetőséget arra, hogy a kapcsolt hő – és villamos energia felhasználásához a felhasznált, adózott energiatermék adóját szintén, az előbbi szisztéma értelmében visszaigényelhetik²⁰². Egy másik eset, amikor a távhő szolgáltatók és a külön rendelet szerint központi fűtés és meleg víz szolgáltatásra jogosult vállalkozások az adót visszaigényelhetik²⁰³. Erre csakis akkor van lehetőségük, ha a lakosság irányába végzik a szolgáltató tevékenységüket, amely csak akkor

¹⁹⁸Etv. 4. § (1) bek.

¹⁹⁹Etv. 4. § (2) bek. A törvény hatályba lépésével (2004. január 1-én) ezek a mértékek villamos energiánál 186 Ft/MWh, földgáznál pedig 56 Ft/ GJ voltak.

²⁰⁰Etv. 6. § (1) bek. a) pont.

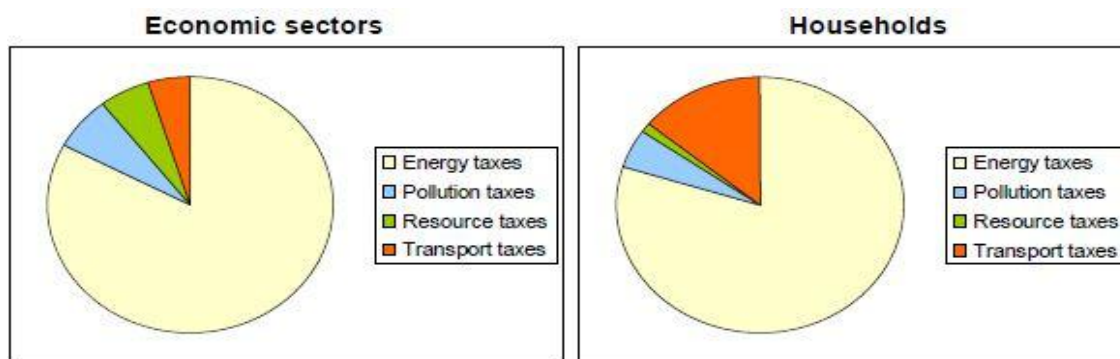
²⁰¹Megjegyezendő, hogy a saját felhasználásra termelt villamos energia előállítása esetén, ha az alapanyagra az előállító visszaigénylést érvényesített, a felhasznált saját villamos energia után köteles az adót megfizetni. In: BORKA (2004.) *op.cit.*16.p.

²⁰²Ebben a környezetkímélő technológiák támogatása jut kifejezésre. In: BORKA (2004.) *op.cit.*16.p.

²⁰³Etv. 6. § (1) bek. c) pont.

lehetséges, ha az a központi fűtés és meleg víz előállítására felhasznált energia kapcsán²⁰⁴ valósul meg. A következő eseteket összefoglaló névvel illehetjük, hiszen ezek a szabályok az egyes ipari felhasználókra vonatkoznak²⁰⁵. A szabályozás a szénre vonatkozó két ponttal egészült ki 2009. január 1-től. E szerint visszaigényelhető az adó a kohászati felhasználásra²⁰⁶, továbbá a főlágznak a vegyipari termékek alapanyagaként történő felhasználására, a hálózati veszteség pótlására felhasznált energia után, és azon szén mennyisége után, amelyet nem tüzelő – vagy fűtőanyagként használtak fel.

8.Ábra: A magyarországi környezetvédelmi adóbevételek 2009-ben, GDP %-ban, a háztartások és a vállalati szektor vonatkozásában²⁰⁷

Forrás: www.ksh.hu/docs/eng/xftp/idoszaki/ekornyhelyzetkep11.pdf

²⁰⁴ Az adó – visszaigénylés más esetekben teljesen kizárt, így arra nincs lehetőség akkor, hogy ha nem közvetlenül a lakosság számára értékesítik, hanem pl. egy másik vállalkozáson keresztül juttatják el a lakosság irányába.

²⁰⁵ Etv. 6.§ (1) bek. d) – i) pontok.

²⁰⁶ Kémiai redukció, elektrolitikus és kohászati folyamatok esetén. Kohászati felhasználásnak minősül: kokszyártás, zsugorítmánygyártás, acélgyártás, nyersvasgyártás, meleg hengerlés, hideghengerlés.

²⁰⁷ Environmental taxes in Hungary: Final Report (2011.),16.p; forrás (2012.07.12.):www.ksh.hu A képen jól látszik, hogy mindkét szektorban az energiaadó teszi ki a költségvetési bevételek legnagyobb részét, amely GDP %-ban kb. 70%-ot jelent. Fentről lefelé: energiaadók, szennyezési adók, erőforrás adók és a közlekedési adók.

ZÁRÓ GONDOLATOK

Az adó kialakulásának és a tagállami érdekeknek az ismertetését, valamint az adórendszerek bemutatását követően megállapítható, hogy annak ellenére, hogy az energiaadó volt az EU szintjén az első, teljesen harmonizált adónem, mégis tagállami szinten milyen jelentős eltérések mutatkoznak. Ezekre tekintettel kijelenthető, hogy ahány tagállam van, annyiféle energiaadó-rendszer létezik. A különbségek egyes esetekben csekélyek, mint ahogy láttuk a svédek és a németek vonatkozásában. Ebben a szférában a Skandináv és a Balti-tengeri államok az élenjáróak, de Németország is azok közé tartozik. Az Egyesült Királyság is a tagállamok közti lista első felében található, de a fentebb említett tagállamokkal ellentétben itt a háztartásokra nem terjed ki az adó hatálya, valamint egyedi megoldásként polgári jogi szerződéseket kötnek a vállalatok annak érdekében, hogy adókedvezményekre tegyenek szert. Hazánk hamar implementálta az irányelvet, mint a Csatlakozási Szerződésben már meghatározott *acquis* részét, és nulláról építettük ki a rendszert, így itthon ez még új keletűnek minősül. Álláspontom szerint a svéd megoldás szolgálja a legjobban a környezetvédelmi célok megvalósítását. A rendszer kiforrott, több évtizedes gyakorlaton alapszik. Az Uniós tagállamok számára minta értékkel bír, nem hiába vette alapul Németország az ETR megvalósításánál. Nézőpontom szerint hazánknak is a svéd modellt kellene alapul venni, hiszen tanulhatunk az északiak tapasztalataiból, így nem érne minket meglepetés. Az egyetlen probléma, a két ország gazdasági potenciál különbsége. Magyarországnak több évtizedet kellene ahhoz fejlődnie, hogy megvalósíthassuk a rendszert.

Az adó lehetőséget biztosít az EU számára ahhoz, hogy a nagyobb energiahatékonyságú és még inkább környezetbarát energiafogyasztás érdekében összekapcsolja az adók ösztönző szerepét a bevételtermelő képességgel. Az adóbevételek kezdetben növekedtek, majd visszaestek az irányelv hatálybalépését követő években. Minden tagállam vonatkozásában egységesen megállapítható, hogy a környezetvédelmi adóbevételek több mint 70%-át teszik ki az energiaadókból származó bevételek, így a költségvetés számára a legnagyobb bevételi forrást jelentik a környezetvédelmi célok megvalósítására alkalmazott gazdasági eszközök között.

A szabályozás jelenleg rugalmas, ezért szükség lehet arra, hogy az adó egyértelműbben kapcsolódjon az EU vonatkozó szakpolitikai célkitűzéseire. E tekintetben az egyik lehetőség az uniós adószintek energia és környezetvédelmi elemekre (vagy ezek megfelelőire) történő beosztása lehetne, ami tagállami szinten egy energiaadó és egy környezetvédelmi (kibocsátás alapú) adó formájában jelenne meg. A hatékony

energiafogyasztás ösztönzése és az energetikai termékek közötti torzulások elkerülése érdekében, az üzemanyagokat energiatartalmuk szerint kellene megadóztatni. Másodszor figyelembe véve azt, hogy fűtő-és tüzelőanyagokként eltérő az égéskor keletkező károsanyag-kibocsátás, ezért meg kellene különböztetni egymástól az üvegházhatást okozó és nem okozó gázkibocsátásokat az adóban. Egy ilyen különbségtétel előnyben részesítené a környezetbarát energiaforrásokat, különösen a megújuló energiaforrásokat.

Az energiaadó talán a legátfogóbb jellegű instrumentum, hiszen kihat az energiaellátásra, a közlekedésre és a környezetvédelemre és közvetlen kölcsönhatásban áll minden más gazdasági eszközzel. A gyakorlatban a környezetvédelmi elem minimális adószintekre történő beépítése lehetővé tenné, hogy az energiaadó EU-szinten hatékonyabban kiegészítse a többi gazdasági eszközt. Az EU-ETS kiemelendő a rendszerből. Az ETS egyes égetőművekből és ipari létesítményekből származó kibocsátásokra, az energiaadó pedig az energia fűtő-és üzemanyagként történő felhasználására vonatkozik, miközben számos esetben nem terjed ki a leginkább energiaigényes ágazatokra, amelyek az EU-ETS hatálya alá tartoznak. Az ebbe a körbe tartozó környezeti hatásoknak az energiaadóról szóló irányelv hatálya alól történő kizárása valóban megvalósítható megoldás lehetne, ami a két eszköz közötti potenciális *átfedések* problémáját is megoldhatná, ugyanakkor biztosítaná az energiaadó többi célkitűzésének a betartását. Uniós szinten a kérdéskört még mindig nem zárták le, folyamatosan tanácskoznak, csakúgy, mint tagállami szinten, hiszen a tagállamok a korábban megkezdett gátló folyamatot folytatják annak érdekében, hogy valamilyen szinten beleszóljanak és lassítsák az energiaadó jövőbeli fejlődését.²⁰⁸

²⁰⁸Commission Green Paper on Market-based Instruments for Environment and Related policy Purposes, 15.p., COM (2007) 140 final, (2007. március 28.); forrás (2012.08.01.): http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2007/com2007_0140en01.pdf

IRODALOMJEGYZÉK

1993. White Paper on Growth, Competitiveness and Employment.

<http://aei.pitt.edu/1139/>

BÁNDI Gyula et al.: Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása. Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. 2001.

BARKER T. et al.: Modelling Environmental Tax Reform in Germany and the United Kingdom with E3ME and GINFORS. 2007. november. www.petre.org.uk/pdf/berlin2007/meyer_1.pdf

BODANSKY Daniel- **BRUNÉE** Jutta – **HEY** Ellen (szerk.): The Oxford Handbook of International Environmental Law, Oxford University Press, 2008.

BORKA Norbert: Az energiaadóval kapcsolatos szabályozás. Adóvilág, 2004. 6. szám www.nav.gov.hu/data/cms1637/int0406cikk.pdf

Briefing Paper Seven: Competitiveness and Environmental Tax Reform, 2010 march. www.greenfiscalcommission.org.uk/images/uploads/gfcBriefing7_PDF_isbn_v8.pdf

Copenhagen Economics: Innovation of Energy Technologies: the role of taxes. Final Report,. 2010 November.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/taxation_energy_innov.pdf

CZIPSZER Károlyné: Az energiaadó. Építési Piac, 2005. május.

DEFFA Walter: „Environmental taxation at EU Level” c. előadása. GBE Annual Conference, Budapest. 2010.

www.foes.de/pdf/201007%20Walter%20Deffaa%20%20Environmental%20Taxation%20at%20EU%20level.pdf

EEA: Environmental taxes: recent developments in tools for integration. EEA, Copenhagen, 2000. www.eea.europa.eu/publications/Environmental_Issues_No_18

EEA Report: Energy and environment report. 2008. No.6.

www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2008_6

EEA Technical Report: Environmental tax reform in Europe: implications for income distribution. 2011. No 16.

www.eea.europa.eu/publications/environmental-tax-reform-in-europe

Energy Tax Policy: History and Current Issues. CRS Report for Congress, 2008. www.fas.org/sgp/crs/misc/RL33578.pdf

Environmental Signals: Environmental Taxes, 2002.

www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.eea.europa.eu%2Fpublications%2Fenvironmental_assessment_report_2002_9%2Fsig02_LOW.pdf&ei=co9hUKKAJMrNtAa_94HwCw&usg=AFQjCNFtALeN0XDKBvwHlf0rzro0PhJVyw

Environmental Tax and Fiscal Reform Elements in Germany, lisszaboni előadás, 2011. 04. 19.
www.geota.pt/xFiles/scContentDeployer_pt/docs/articleFile377.pdf

Environmental taxes in Hungary: Final Report, 2011.
www.ksh.hu/docs/eng/xftp/idoszaki/ekornyhelyzetkep11.pdf

FIELD Andrew: UK Environmental Tax Policy and Climate Change Levy. HM Treasury, UK. Brussels 2002.
www.oecd.org/env/environmentalpolicytoolsandevaluation/1935530.pdf

FOUQUET Dörte et al.: Energy and Environmental Tax Models From Europe and Their Link to Other Instruments for Sustainability: Policy Evaluation and Dynamics of Regional Integration.
www.energytoolbox.org/gcre/bibliography/160_Doerte_Fouquet_Thomas_Johansson_European_Energy_Tax_Mode.pdf

GALÁNTAINÉ Máté Zsuzsa: Adó (rendszer)tan – EU-konform magyar adók, Budapest, AULA Kiadó Kft. 2004.

Green Paper on Market-based Instruments for Environment and Related policy Purposes, 15. p., COM (2007) 140 final.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2007/com2007_0140en01.pdf

HASSELKNIPPE Stefan & **CHRISTIANSEN** Atle Christer: Energy Taxation in Europe: Current Status – Drivers and Barriers – Future Prospects. 2003. FNI Report 14.
<http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/12187/1/Energy%20Taxation%20in%20Europe%20Current%20Status%20Drivers%20and%20Barriers%20Future%20Prospects.pdf?1>

HERICH György: Adótan, Pécs, Penta Unió. 2011.

HERICH György (szerk.): Nemzetközi adózás – adózás az Európai Unióban, II. átdolgozott kiadás, Pécs, Penta Unió, 2006.

KEREKES Sándor: A környezetgazdaságtan alapjai. Budapest. 1998.
<http://mek.oszk.hu/01400/01452/html/index.htm>

KEREKES Sándor: Környezetgazdálkodás, fenntartható fejlődés. DE AMTC AVK. 2007.
http://miau.gau.hu/avir/intranet/debrecen_hallgatoi/tananyagok/jegyzet/21-Kornyeztgazdalkodas.pdf

KISS Károly: Energiaadók az Európai Unióban (környezetgazdasági elemzés). Budapest, 2002. november, 13. szám.
http://korny.uni-corvinus.hu/kti/13_szam.pdf

KISS Károly: Zöldgazdaságpolitika. Budapest. 2005.
<http://numen.extra.hu/jegyzet/misc/KORNYPOL/zgazdpol.pdf>

KLOK, Jacob: Negotiating EU CO2/energy taxation. Political economic driving forces and barriers. Institute of Local Government Studies, AKF Forlaget, Denmark, 2002.
www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCQQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.akf.dk%2Fudgivelses%2F2002%2Fpdf%2Fnegotiatingeuco2.pdf&ei=XwtbUNb_Do-Mswbf14CQCQ&usq=AFOjCNF3u9EM9_Sqj9Sxk3qeKobyZm26AQ

KLOK, Jacob: Energy Taxation in the European Union. Past Negotiations and Future Perspective 10 – 11. p. 2005. In: Instituto de Estudios Fiscales, Working document 21.

www.ief.es/documentos/recursos/publicaciones/documentos_trabajo/2005_21.pdf

KOSONEN Katri et al.: Taxation Papers: the role of fiscal instruments in environmental policy. Working Paper, 2009. No.19.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_19.pdf

KUBASEK Nancy K. & **SILVERMAN** Gary S.: Environmental law, sixth edition, 2008.

MEYER Bernd: The Effects of Environmental Fiscal Reform in Germany: A Simulation Study. Brussels. 2002

<http://cozpserver1n2.jinonice.cuni.cz/ekoreforma/EDR/Mayer%20DIW%20study.pdf>

NAGY Zoltán-**OLAJOS** István-**RAISZ** Anikó-**SZILÁGYI** János Ede: Környezetjog II. kötet – Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből, Miskolc, 2010, Novotni Alapítvány.

OECD: Környezetvédelmi adónemek az OECD országokban: kérdések és stratégiák. Párizs. 2001

www.oecd.org/pcd/2674642.pdf

OECD Environment Programme, Working Paper: The United Kingdom Climate Change Levy: A study in Political Economy 2.

<http://search.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=com/env/epoc/ctpa/cfa%282004%2966/final>

Pénzügyi jog II. (szerk. Simon István) Osiris Kiadó, Budapest 2012.

Policy Network, **Briefing Paper**: The politics of climate change in the UK 4. 2008. www.policy-network.net/uploadedFiles/Events/Events/The_politics_of_climate_change_in_the_UK_briefing.pdf

Review of Environmental Taxes in the UK Environmental Accounts, 2006. EUROSTAT/B1.

http://circa.europa.eu/Public/irc/dsis/pip/library?l=/environmental_expenditur/country_studies/other_studies/environmental_environment/EN_1.0_&a=d

SEPA: Environmental Taxes in Sweden – Economic Instruments of Environmental Policy. 1997 Report.4745.

www-sekon.slu.se/~bkr/gbg.pdf

SIMON István (szerk.): Pénzügyi Jog II. Budapest, 2007, Osiris Kiadó

SÖDERHOLM Patrik: Extending the environmental tax base: prerequisites for increased taxation of natural resource and chemical compounds, Swedish Environmental Protection Agency kivonat, 2004: http://s3.amazonaws.com/zanran_storage/flipp.dinstudio.se/ContentPages/43307495.pdf

SPECK Stefan et al.: Nordic Council of Ministers, The Use of Economic Instruments in Nordic and Baltic Environmental Policy 2001 – 2005. 2006.

www.norden.org/en/publications/publikationer/2006-525

SPECK Stefan et al.: The Reality of Carbon Taxes in the 21st century. Vermont Law School, 2008.

www.vermontlaw.edu/Documents/020309-carbonTaxPaper.pdf

SPECK Stefan: The design of carbon and broad-based energy taxes in European Countries.

www.vjel.org/journal/pdf/VJEL10074.pdf

STERNER Thomas: Policy Instruments for Environmental and Natural Resource Management. Routledge Publisher, 2003.

Swedish Ministry of Finance Government, Budget 2008. Higher Carbon Dioxide Tax for Reduced Traffic Emissions, Fact Sheet on the Swedish Government's Budget Bill for 2008.

www.regeringen.se/content/1/c6/08/86/13/5e9ed088.pdf

SZAKÁCS Imre: Az adózás nagy kézikönyve. Budapest, Complex Kiadó, 2010.

SZALAY Zoltán: Környezetpolitika. Győr, 1998.

<http://gyorijegyzet.uw.hu/KornyezetPolitika.pdf>

Taxation Papers: Regressivity in environmental taxation: myth or reality? 2012.No.32.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_32_en.pdf

Taxation Trends in the European Union: Data for the EU Member States and Norway, Eurostat/2008.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/structures2008.pdf

Taxation trends in the European Union: data for EU Member State, Iceland and Norway, 2012.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DU-12-001/EN/KS-DU-12-001-EN.PDF

Working Paper: Overview of Environmental Tax Reform in EU Member States, in Competitiveness Effects of Environmental Tax Reforms, 2007,22,WP.1.

http://www2.dmu.dk/cometr/COMETR_Final_Report.pdf

ÁBRAJEGYZÉK

1. Ábra: A környezetvédelmi adókból származó adóbevétel	18. oldal
2. Ábra: A svéd környezetvédelmi adózás, az energiaadó rendszere	20. oldal
3. Ábra: A német környezetvédelmi adórendszer	25. oldal
4. Ábra: a német környezetvédelmi adók %-os megoszlása	28. oldal
5. Ábra: Az angol környezetvédelmi adók és az energiaadók rendszere	30. oldal
6. Ábra: A környezetvédelmi adóbevételek megoszlása	33. oldal
7. Ábra: A magyar környezetvédelmi adórendszer	35. oldal
8. Ábra: A magyarországi környezetvédelmi adóbevételek 2009-ben	38. oldal